O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

PROFESSIONAL TA’LIMNI
RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

Boshlang‘ich kasbiy ta’lim darajasi

Umumta’lim fan

Ingliz tili fanidan namunaviy o‘quv dasturi

Toshkent-2025

Mazkur umumta’lim fan dasturi O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2025-yil 18-avgustdagi 47-q/q-sonli hamda Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligining 2025-yil 18-avgustdagi 40-q/q-sonli “Umumta’lim fanlarini kasbiy ta’lim yo‘nalishiga mos tanlov fanlari orqali o‘qitishni tashkil etish to‘g‘risidagi” qo‘shma qaroriga muvofiq joriy etildi.

Tuzuvchilar:

Shayxontohur tuman politexnikumi ingliz tili fani o‘qituvchisi	Shomaxmudova M.X.
Sergeli tuman politexnikumi ingliz tili fani o‘qituvchisi	Axmedova D. R.
O‘zDJTU, Ingliz tili integrallashgan kursi №1 kafedrasi mudiri, p.f.f.d (PhD), dotsent	Gulyamova M.X
O‘zDJTU, Ingliz tilini o‘qitish metodikasi №1 kafedrasi v.b. professori, f.f.d (DSc)	Paluanova X.D
O‘zDJTU, Ingliz tili integrallashgan kursi № 1 kafedrasi katta o‘qituvchisi	Djalilov M.M
O‘zDJTU, Ingliz tili integrallashgan kursi № 1 kafedrasi katta o‘qituvchisi	Rahmanova M.S
Professional ta’limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi	Muzaffarov A.
Professional ta’limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi	Siddiqov E.

Taqrizchilar:

Xalqaro Islom Akademiyasi, Chet tillar kafedrasi dotsenti, p.f.f.d., (PhD)	Akbarova Sh.H.
Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Fakultetlararo chet tillar kafedrasi mudiri, p.f.f.d.	Maxmudov Q.Sh

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti va axborot texnologiyalari taraqqiyoti sharoitida chet tillarni o‘rganishga ehtiyoj kuchaydi. Bugungi kunda dunyo tillarini biladigan va boshqa madaniyatlarni yaxshi tushuna oladigan fuqarolikni shakllantirish millat muvaffaqiyati uchun juda muhim sanaladi. Jahon mamlakatlarining global darajada taraqqiyoti iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va madaniy xabardorlik bilan uzviy bog‘liq. Lingvistik va madaniy tushunchalarga ega bo‘lish va dunyo tillarini o‘rganish bilan bog‘liq tushunchalar XXI asrda global hamjamiyat va savdo-iqtisodiy sohada faoliyat yuritadigan insonlar uchun juda muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqlarni bir-biridan ajratib turuvchi geografik chegaralar endilikda katta to‘siq emas, balki davlatlar o‘zaro bog‘liqligi kuchayib, turli millat va madaniyatlardan maqsadli ravishda foydalana oladigan hamda bir nechta tillarni o‘zlashtirgan fuqarolar uchun ta’lim va karera imkoniyatlarini kengaytirib bormoqda.

Shularni hisobga olgan holda, uzluksiz ta’lim tizimida chet tillarini o‘qitishga alohida e’tibor qaratilib kelinmoqda. Jumladan, 2012-yil 10-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga ko‘ra, chet tilni barcha umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 1-sinfidan boshlab ommaviy tarzda o‘rganish joriy etildi. Bundan tashqari Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 21-avgustdagi 701-sonli “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida xorijiy tillarni o‘qitishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5–sentabrdagi PF 5538-sonli “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi farmonida ham har bir o‘quvchining bugungi ko‘p madaniyatli dunyoda raqobatlasha oladigan fuqaro sifatida tarbiyalashda chet tillarini bilish ko‘nikmasi muhim ekanligi alohida ta’kidlangan. Shu nuqtayi nazardan, kasbiy ta’limda chet tillarni o‘qitishni samarali yo‘lga qo‘yish bugunning dolzarb vazifasi sanaladi.

Chet tilda nutqiy faoliyat yuritish o‘quvchi shaxsini shakllantirishga yo‘naltiriladi, ya’ni o‘rganilayotgan til sohibi yaratgan madaniy merosni o‘zlashtirishga erishiladi. Tinglab tushunish, gapirish, o‘qish, yozuv jarayonida o‘quvchi oldin egallagan ijtimoiy, madaniy, lisoniy, emotsional tajribasini boyitadi. Muloqotdoshlarning bir-birini tushunishlari chet tilini bilishning asosiy mezoni hisoblanadi.

Ta’lim tizimidagi boshqa fanlardan chet tilning farqi bir paytning o‘zida, uning ham ta’lim maqsadi, ham ta’lim vositasi ekanligida namoyon bo‘ladi. Chet tilida nutqiy malakalar (tinglab tushunish, gapirish, o‘qish, yozish)ni egallash ta’limdan ko‘zlanadigan maqsad bo‘lishi bilan birga, o‘rganilayotgan til yangi va

foydali axborot olish, yetkazish vositasi maqomini ham oladi. O‘quvchi faqat muloqotdosh bo‘lib emas, balki axborot sohibi sifatida ham o‘rganilayotgan tildan foydalanadi. Tilni o‘rganish chog‘ida o‘quvchi lingvistik bilimlar to‘plash bilan emas, balki nutqiy va madaniy malakalarini oshirish bilan mashg‘ul bo‘ladi. Kommunikativ faoliyat ko‘rsatish, shaxsga yo‘naltirilgan, kompetensiyani egallashga mo‘ljallangan integrativ yondashuv asosida chet tili o‘rgatiladi. Chet tilini o‘qitish kommunikativ yondashuv asosida va o‘quvchiga markazlashgan holda amalga oshiriladi. Bunda madaniyatlararo taqqoslash orqali o‘zlikni tanish, tanqidiy va tahliliy fikrlash, o‘zida turli hayotiy ko‘nikmalarni rivojlantirish o‘rgatiladi.

Fanning mazmuni.

Fanni o‘qitishdan maqsad – tinglovchilarga kasbiy yo‘nalish doirasida tilning og‘zaki va yozma shakllarini o‘rgatish, ularning ijtimoiy-madaniy muloqot malakalarini rivojlantirish, xususan o‘rganilayotgan chet tilining funksional shakllari va uslublarini, til to‘g‘risidagi amaliy va nazariy bilimlarini takomillashtirish hamda egallangan bilim, ko‘nikma, malakalarini kasbiy va ilmiy faoliyatda erkin qo‘llay olishlarini ta’minlashdir.

Fanning vazifasi — umume’tirof etilgan xalqaro me’yorlarga ko‘ra tinglovchilarning o‘rganilayotgan chet tilini B2 darajada egallashlari uchun zaruriy bilimlarni va nutq faoliyatlarini integrallashgan tarzda o‘rgatish va muloqot malakalarini, kompetensiyalarini rivojlantirishdan iborat.

Fanni o‘zlashtirish natijasida tinglovchi:

- o‘rganilayotgan chet tilini Yevropa standartlari (CEFR)ga ko‘ra B2 darajada o‘zlashtirishi;
- o‘rganilayotgan chet tilining grammatik qonuniyatlarini, fonetik qoidalarni va leksik birikmalarni bilish va ularni kommunikativ jarayonda qo‘llay olish ko‘nikmalarini egallashlari;
- o‘rganilayotgan chet tilida og‘zaki va yozma nutq ko‘nikmalarini egallashi;
- tushunish, anglash, tahlil qilish va muhokama qilish uchun bosqichma-bosqich turli til materiallari bilan ishlash usullari to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lishi;
- o‘z fikr va mulohazalarini lingvistik kurs modullari va ularning mavzularidan kelib chiqqan holda mantiqiy va kreativ bayon etishi;
- tinglovchi chet tilidagi og‘zaki va yozma shakldagi ma’lumotlarni tushunish maqsadida turli til strategiyalarni bilishi va ulardan erkin foydalana olishi;
- chet tilining leksik, fonetik va grammatik strukturalariga oid bazaviy va kommunikativ jarayonda qo‘llanishi mumkin bo‘lgan til birliklari va qonuniyatlarini bilishi va ularni og‘zaki va yozma muloqot jarayonida qo‘llay olishlari kerak.

O‘quvchi bilishi kerak:

- til ko‘nikmalaridan (o‘qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish) unumli foydalanilgan holda ingliz tilida B2 darajadagi ma’lumotlarni tushunib axborotni yetkaza olish;
- ingliz tilini o‘quv dasturi talablari darajasida o‘zlashtirishi;
- ingliz tilida og‘zaki va yozma nutq ko‘nikmalarini egallashi;
- tinglash, tushunish va muhokama qilish uchun bosqichma-bosqich turli til materiallari bilan ishlash usullari to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lishi;
- o‘z fikr va mulohazalarini mantiqiy bayon etishi;
- ingliz tilida chop etilgan turli matbuot materiallari va axborot beruvchi boshqa vositalardan olingan autentik til materiallarini tushuna olish va ularni tahlil qilish;
- ingliz tilidagi og‘zaki shakldagi ma’lumotlarni tushunish maqsadida turli strategiyalarni bilishi va ulardan foydalana olishi;
- ingliz tili talaffuz normalariga amal qilgan holda tanish va notanish mavzularga erkin muloqot qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.
-

I. Asosiy qism (amaliy mashg‘ulotlar)

O‘rganilayotgan chet tili fani quyidagi 4 moduldan iborat: Tinglab tushunish va gapirish amaliyoti, O‘qish va yozish amaliyoti, Amaliy fonetika, Amaliy grammatika. Mazkur dasturda tinglovchilar o‘rganilayotgan tilni B2 darajada o‘zlashtirishlari nazarda tutilgan holda modullar mazmuni keltiriladi. Mavzular ishchi dasturda semestrlar va kurslar kesimida batafsil yoritiladi.

1-Modul. Og‘zaki nutq amaliyoti

Matn va manba turlari:

- dialoglar, suhbatlar;
- telefon orqali muloqot;
- jamoat joylaridagi e’lonlar (masalan, temir yo‘l vokzali, aeroportdagi e’lonlar);
- ko‘rsatmalar, yo‘riqnomalar (masalan, auditoriyadagi o‘qituvchining ko‘rsatmalari, ovqat tayyorlash, velosipedni (texnika vositalarini) ta’mirlash singari oson ko‘rsatmalar);
- teleradio xabarlar, ob-havo ma’lumotlari;
- monologlar (masalan, prezentatsiyalar, nutqlar);
- teleradio hujjatli filmlar;
- badiiy filmlar;
- qo‘shiqlar
- audio kitoblar va h.k.
- strategiyalar va ko‘nikmalar:

- matnni tinglab uning asosiy g‘oyasini anglay olish;
- matnni tinglab, undagi muayyan ma’lumotni (masalan, sanalar, ismlar) farqlash;
- so‘zlashuvchining kayfiyati, hissiyotlari va munosabatini aniqlay olish;
- turli kommunikativ nutq vaziyatlari (salomlashish, kechirim so‘rash, xayrlashish, minnatdorchilik bildirish va h.k.)ni to‘g‘ri o‘zlashtirishi;
- o‘ziga yoqqan va yoqmagan narsalar, jihatlar haqida fikrini bayon etishi;
- o‘zi haqida shaxsiy ma’lumotlarni bera olishi;
- o‘qish va kasbga oid mavzulardagi dialoglarda ishtirok etib, ma’lumot almashish;
- so‘zlovchi nutqini tushunganligi yoki yaxshi anglay olmaganligini ifodalashi (masalan, so‘zlovchidan gapini yana bir marta takrorlashni, izohlash, savol berish va h.k.);
- muloqotni davom ettira olish;
- intervyu olish va savollarga javob qaytarish;
- tanish mavzularda muhokamalarda qatnashishi;
- navbat bilan muloqotga kirishishi, so‘zlovchining nutqini bo‘lmasligi yoki bo‘lishga to‘g‘ri kelgan vaziyatlarda muloqotni davom ettirishi;
- muloqotni boshlash va tugallash strategiyalarini egallashi;
- jumlalarni perifraza qilish va qaytadan ta’kidlashi;
- og‘zaki muloqotda tegishli milliy-madaniy me’yorlarni (masalan, iltimos va rahmat so‘zlarining turli madaniyatlarda ishlatilishi, salomlashish odobi) bilishi va ularni to‘g‘ri qo‘llashi;
- muloqot jarayonida tegishli imo-ishoralardan (masalan, diqqat bilan tinglayotganligini ko‘rsatish uchun oldinga sal engashish, tushunayotganligini ifodalash uchun bosh irg‘ashi) o‘rinli foydalanishi;
- tegishli intonatsiya va urg‘udan foydalanib hissiyotlarini ifoda eta olish;
- turli mavzularda davomiy dialogga kirishish;
- avvaldan tayyorlangan holda intervyu olib borish, ma’lumotlarni tekshirish va tasdiqlash, qiziqarli javoblarga e’tibor qaratish;
- muhokamalarda tegishli izohlar, argumentlar va sharhlar bergan holda o‘z fikrini bayon qilish va uni himoya qilish;
- o‘z qiziqishlariga oid mavzularda batafsil hisobotlar;
- yangiliklar, intervyu yoki hujjatli filmlardan parchalar mazmunini qisqacha bayon etish;
- rasmiy vaziyatlarda dolzarb mavzular bo‘yicha o‘z nuqtai nazarini ifoda etish;
- debatlarda asosiy ma’ruzachi sifatida ishtirok etish.

2-Modul. O‘qish va yozish amaliyoti

O‘qishni o‘rganishdagi matn va manba turlari:

- taomnomalar, retseptlar;
- jadvallar;
- kichik hikoyalar;
- goroskoplar;
- shaxsiy xatlar;
- kundaliklar;
- informatsion bukletlar, broshyuralar (filmlar, ko‘rgazma va hokazolar haqida), sayyohlik yo‘riqnomalari;
- yangiliklar bayoni;
- tanish mavzularga oid qisqa gazeta maqolalari;
- she’rlar;
- internet matnlari (bloglar);
- e’lonlar (grantlar, sayohat manzillari haqida);
- qo‘llanmalar/instruksiyalar (texnik vositalar, asboblar uchun);
- qomusiy maqolalar;
- gazeta va jurnallardagi maqolalar (yangiliklar, ma’ruzalar, katta hajmdagi maqolalar, xalqaro ilmiy jurnallarda o‘rganilayotgan chet tilida chop etilgan maqolalar);
- tahlil bayon etilgan qisqa ma’lumotlar;
- asarlardan keltirilgan parchalar;
- internet matnlari (bloglar, vebsaytlar);
- ensiklopedik maqolalar;
- professional mavzulardagi turli sohalarga bag‘ishlangan maqolalar;
- ma’ruzalarda keltirib o‘tilgan g‘oyaga nisbatan bildirilgan fikrlar va muhokama qilingan hisobotlar
- strategiyalar va ko‘nikmalar:
- asosiy fikrlarni anglash\bilish uchun o‘qish;
- g‘oyani bilish uchun o‘qish;
- maxsus ma’lumotni olish uchun o‘qish;
- so‘zlarning kontekstdagi ma’nosini topish;
- diqqat bilan o‘qish; - ko‘z yugurtirib o‘qish;
- tez o‘qish;
- o‘qish jarayonida uchraydigan muammolarni aniqlash va ularni tuzatib borish;
- past ovozda yoki ovoz chiqarib o‘qish;
- takroran o‘qish;
- yuzaki o‘qish;

- lug‘atlarga tez -tez murojaat qilish.
- xulosa yasash, “qatorlar orasi” ma’noni anglash
- xulosa qilish va yozma bayon etish
- muallif fikrini yoqlash yoki inkor qilish va uni asoslash;
- tahlil qilish;
- sintez qilish;
- yozishni o‘rganishda quyidagi tur matnlarni yaratish bo‘yicha ko‘nikmalar shakllantiriladi:
- tabriknomalar va taklifnomalar;
- shaxsiy ma’lumotnomalar, anketa savollari;
- sodda xatlar, eslatmalar, qaydlar;
- voqea-hodisa, odamlar va predmetlar tasviriga bag‘ishlangan xatlar, matnlar;
- rasmiy va norasmiy xatlar;
- elektron xatlar, internet forumlariga xatlar;
- norasmiy elektron xatlar
- turli maqsadlardagi xatlar; - yozma tanqidiy, rad javobi (masalan, biznesdagi hamkoriga)
- rezyume va tarjimai hol;
- kichik hikoyalar;
- taom retseptlari;
- shaxsiy kundalik
- bayonnomalar (masalan, ijtimoiy tadqiqotlar, jamoa muammolari, ta’lim jarayoniga oid muammolar va b.)
- kitob yoki filmlarning qisqa taqrizi;
- hisobotlar (uchrashuv hisobotlari, tashrif hisobotlari);
- tadqiqot hisobotlari;
- yaxshi va yomon tomonlarini baholash va tahliliy hisobot;
- fikr bildiruvchi insho;
- qarshi yoki qarshi emaslik fikrini bayon etuvchi insho;
- bahs munozarali insho turi
- tanqidiy bayonlar;
- voqea-hodisalar sharhi;
- maqola sharhi.
- Yozma nutqni rivojlantirishdagi grammatik tamoyillar:
- gap tuzish (gapda so‘z tartibi);
- gapda ega va kesimning o‘rni, moslashuvi;
- gap turlari (oddiy, qo‘shma gaplar);
- bog‘lovchilar va kirish so‘zlari;

- so‘z tanlash (rasmiy va norasmiy uslubdagi so‘zlar va h.k.)
- punktuatsiya.

3-Modul. Amaliy fonetika

Amaliy fonetika moduli o‘z ichiga quyidagi mavzu va til materiallarini qamrab oladi:

- nutq tovushlari, nutq oqimi, intonatsiya, talaffuz tizimlari, uslublari;
- nutq tovushlarning uch tomonlama xarakteri: akustik, artikulyatsion va lingvistik.
- nutq tovushlarining akustik xususiyatlari: balandlik, kuchlilik, tembr, cho‘ziqlik.
- tovushlarning shovqin (undosh) va musiqaviy ton (unli)larga bo‘linishi.
- nutq tovushlarining artikulyatsiyasi: talaffuz (nutq) apparati.
- tovush hosil bo‘lish faza(davr)lari: nafas chiqarish, ovozning hosil bo‘lishi, nutq organlarining muayyan holatga qo‘yilishi (artikulyatsiya).
- artikulyatsiya fazalari: kirishish (nutq organlarining muayyan holatga qo‘yish), saqlash (qo‘yilgan holatni tutib turish), qaytish (tutib turilgan holatning buzilishi, ya’ni boshqa holatga o‘tishi).
- aktiv va passiv nutq organlari.
- tilning artikulyatsiya bazasi.
- fonema tushunchasi. fonema va tovushning o‘zaro munosabati.
- fonetik yozuv (transkripsiya), tilning talaffuz normasi (orfoepiya).
- grafika va orfografiya.
- o‘rganilayotgan chet tilining artikulyatsiya xususiyatlari.
- unlilar artikulyatsiyasining xususiyatlari va tasnifi.
- tarixiy va ritmik cho‘ziqliklar.
- burun unlilarining nazalizatsiyalashuv xarakteri.
- undoshlar va ularning xususiyatlari.
- yarim undoshlari (yoki yarim unlilar).
- nutq oqimi tushunchasi, nutq oqimi birliklari: artikulyatsion birliklar (bo‘g‘inlar) va aksent-semantik birliklar (ritmik guruh va sintagma).
- bo‘g‘inning yasalishi, bo‘g‘in hosil qiluvchi va bo‘g‘in hosil qilmaydigan tovushlar.
- nutq oqimida tovushlarning birikish hodisalari.
- intonatsiya va uning tarkibiy qismlari
- tilda urg‘uning o‘rni.
- assimiliyatsiya hodisasi va turlari.
- talaffuz uslub (stil)lari.
- versifikatsiya (she’r tuzilishi)

4-Modul. Amaliy grammatika moduli

Amaliy grammatika moduli mazmuni quyida til qonuniyatlari va grammatik qoidalarini o‘z ichiga oladi:

- o‘rganilayotgan chet tilining grammatik tuzilishi.
- morfologiya va sintaksisning o‘zaro aloqalari.
- grammatik kategoriyalar.
- so‘zlarni tasnif qilish, so‘z turkumlari.
- fe’llarning tuslanish guruhlari.
- aniq va majhul nisbatlar.
- mayl va zamon.
- sodda va qo‘shma zamonlar.
- zamonlarning moslashuvi.
- fe’llarning birlik va ko‘plik shakllarining ifodalanishi va ularning shaxslari. fe’lning shaxssiz shakllari: infinitiv, hozirgi zamon sifatdoshi, o‘tgan zamon sifatdoshi, ravishdosh.
- shaxssiz qurilma.
- fe’lning sintaktik vazifasi.
- ot so‘z turkumi va ularning turlari.
- otning grammatik kategoriyalari.
- ko‘plik formaning yasalishi.
- otlarning ko‘plik shaklini yasashda ulardagi orfografik va fonetik o‘zgarishlar.
- artikl, olmosh va determinativlarning roli.
- artikl va uning turlari.
- sifat so‘z turkumi va uning turlari.
- sifatning grammatik kategoriyalari.
- sifatlarda rol va ko‘plik shakllarining yasalishi.
- sifatlarning qiyosiy darajasi.
- sifatning gapdagi o‘rni.
- sifatlarning sintaktik vazifalari.
- olmosh so‘z turkumi va uning turlari.
- olmoshlarning fe’l oldida qo‘llanish tartibi va ularning turlari.
- olmoshning gapdagi vazifasi.
- ravishning ma’nosiga va shakliga ko‘ra tavsifi.
- ravishning sintaktik vazifasi.
- ko‘makchilarning turlari va vazifasi.
- bog‘lovchilar turlari va qo‘llanish usullari
- asosiy sintaktik bo‘laklar, so‘z birikmasi, sodda gap, qo‘shma gap.
- so‘z birikmasi.

- sodda gap.
- bosh va ikkinchi darajali bo‘laklar.
- gapning asosiy belgilari
- kesim va ohang.
- gaplarni tasnif qilish.
- bo‘lishli va bo‘lishsiz gaplar.
- gap bo‘laklari o‘rtasida sintaktik aloqaning ifodalanish yo‘llari; so‘z tartibi, moslashish, birikish, boshqaruv, ko‘makchilar, bog‘lovchilar va ohang.
- gapning asosiy bo‘laklari.
- ikkinchi darajali bo‘laklar.
- vositali va vositasiz to‘ldiruvchi.
- gapning ikkinchi darajali bo‘laklarining ifodalanish usullari.
- so‘z tartibi.
- qo‘shma gap va uning turlari.
- bog‘lovchisiz bog‘langan qo‘shma gap.
- ergash gapli qo‘shma gap.
- sintaktik aloqalarning ifodalanish usullari: ergashtiruvchi bog‘lovchilar va ularning sinonimiyalari.
- ergash gaplarda sininonimik konstruksiyalar.
- ko‘chirma va o‘zlashtirma gaplarning ishlatilishi va berilish yo‘llari.

II. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

O‘rganilayotgan chet tili fanidan tinglovchilarning mustaqil ishlashlari uchun soatlar ajratilgan. Mustaqil ishga ajratilgan mavzularni o‘rganishning asosiy maqsadi mavzular bo‘yicha ishlash jarayonida auditoriyada olib borilgan amaliy mashg’ulotlar paytida tinglovchilarda hosil bo‘lgan tasavvur, bilim va ko‘nikmalarni yanada chuqurlashtirish, mustaqil xulosalar chiqarish va turli ilmiy-amaliy gipotezalarni olg‘a surishga o‘rgatishdir. Tinglovchilarning mustaqil ishlarining mohiyati ma’lum mavzular bo‘yicha mustaqil ishlash natijasida og‘zaki va yozma nutq ko‘nikmalarini mustahkamlash hisoblanadi. Mustaqil ishlarning natijalari mavzular bo‘yicha so‘z va so‘z birikmalarini yodlash, mazkur til vositalari yordamida erkin so‘zlashish uchun dialogik va monologik matnlar tuzish shaklida rasmiylashtirish mumkin. Mustaqil ish uchun tavsiya etiladigan mavzular tegishli bosqichdagi mavzularning mantiqiy davomi bo‘lib, tinglovchilarning tashabbusiga ko‘ra erkinlashtirilishi mumkin. Har bir bosqichning o‘ziga xosligidan kelib chiqib mustaqil ish shaklan turli darajada va xilma-xil bo‘lishi mumkin. Mustaqil ishlarning natijalari mavzu bo‘yicha annotatsiya, referat, ma’ruza, tezislar, konspekt, retsenziya shaklida rasmiylashtirishi mumkin. Tinglovchi mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan xolda quyidagi

shakllardan foydalanish tavsiya etiladi: - darslik va o‘quv qo‘llanmalar bo‘yicha fan boblari va mavzularini o‘rganish; - tarqatma materiallar bo‘yicha dars materiallarini o‘zlashtirish; - maxsus adabiyotlar bo‘yicha fan bo‘limlari yoki mavzulari ustida ishlash.

CHET TILLARI TA’LIMINI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI

1. UMUMIY QOIDALAR

Ushbu konsepsiya O‘zbekiston Respublikasida umumta’lim fanlari dasturlarini amalga oshiradigan muassasalarda (keyinchalik – ta’lim muassasalari) chet (ingliz, nemis, fransuz) tillarini o‘qitishning asosiy masalalari, tayanch tamoyillari, maqsad, vazifalari hamda ustuvor yo‘nalishlarini rivojlantirishning asosiy tendensiyalarini belgilaydi, shuningdek, sohaga oid kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun asos bo‘ladi. Chet tillari fanini o‘qitishni rivojlantirish konsepsiyasi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-sonli farmoni asosida qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasi xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga murojaatnomasida belgilangan vazifalar ijrosi yuzasidan ishlab chiqilgan.

Ushbu konsepsiya xalq ta’limi tizimida chet tillari o‘qitishni rivojlantirishning asosiy tendensiyalarini belgilab beradi.

Bunda:

zamonaviy innovatsion iqtisodiyot talablariga muvofiqlikni ta’minlash maqsadida umumta’lim davlat ta’lim standartlari tizimini muntazam ravishda takomillashtirish;

bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lmagan fanlar asosida tuzilgan o‘quv dasturidan bosqichma-bosqich voz kechish va o‘quv fanlari sonini optimallashtirish;

ta’lim sohasi rivojlangan xorijiy mamlakatlarning ta’lim me’yorlarini belgilash tajribasidan milliy xususiyatlarni va mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarni hisobga olgan holda takomillashtirish;

tanqidiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash va tahlil qilish kompetensiyalari va malakalarining rivojlanishiga alohida urg‘u berishni hisobga olgan holda, zamonaviy innovatsion iqtisodiyot talablariga javob beradigan chet tillari umumta’lim dasturlari va yangi davlat ta’lim standartlarini joriy etish;

chet tillari faninihg davlat ta’lim standarti talablarining ta’lim sifati va kadrlar tayyorlashga qo‘yiladigan xalqaro talablariga muvofiqligini ta’minlash;

chet tillari fani bo‘yicha kasbiy ta’lim tashkilotlari bitiruvchilariga qo‘yiladigan malaka talablarini amaliyotga tatbiq etish;

chet tillari fani mazmunini sifat jihatidan yangilash, shuningdek, o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ta’lim-tarbiya jarayonini individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish;

chet tillari fanini umumta’lim fanlari bilan o‘zaro integratsiyasi va o‘quvchilarning chet tilini real hayotda ishlata olish (real life communication)ga yo‘naltirish ishlarini tashkil etish;

chet tillari fanining mazmunini, mustaqil hayotda qo‘llash imkoniyati bo‘lgan chet tili fani savodxonligini, XXI asr ko‘nikmalarini, ya’ni tanqidiy va kreativ fikrlash, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarini shakllantirish;

xalq ta’limi tizimida chet tillarini o‘qitishda inklyuziv ta’lim dasturlarini yetarli darajada rivojlantirish;

imkoniyati cheklangan bolalarga chet tillarini o‘qitishda inklyuziv ta’lim tizimini takomillashtirish;

2. CHET (INGLIZ, NEMIS, FRANSUZ) TILLARI PREDMETINING TA’LIM TIZIMIDA TUTGAN O‘RNI VA AHAMIYATI

O‘zbek xalqi ilm-fan taraqiyotiga tamal toshini qo‘ygan va fors-tojik, arab tillarida ijod qilgan olim-u ulamolar avlodlari sifatida qadim-qadimdan nafaqat o‘z ona tili, balki dunyo tillarini o‘rganishga katta qiziqish bildirib keladi. Bugungi kunda ham chet tillari predmeti davlat ta’lim tizimida insonning shaxs sifatida shakllanishi, kamol topishi va dunyoviy bilimini oshirishda muhim o‘rin egallaydi. Shuning uchun davlat tomonidan chet tillarini o‘qitish tizimi uzluksiz takomillashtirib kelinmoqda. Buning natijasida O‘zbekiston yoshlarini dunyoning nufuzli universitetlari talabalari, xalqaro olimpiadalar g‘oliblari hamda ko‘plab sohalarning yetakchilari sifatida ko‘ra olyapmiz. Kelajakda ham bu sa’y-harakatlarni davom ettirish asnosida yoshlarimizni O‘zbekiston Respublikasining umumjahon sivilizatsiyasidagi o‘rnini ko‘tarish va yanada rivojlantirishga hissa qo‘sha oladigan kadrlarga aylantirishga erishish davlat ta’lim standartining asosiy maqsadlaridan biri bo‘lishi lozim.

3. KONSEPSIYANING MAQSAD VA VAZIFALARI

Chet tillari ta’limini rivojlantirish konsepsiyasining asosiy maqsadlari:

O‘zbekiston Respublikasida ta’limning barcha bosqichlarida chet tili o‘qitilishining uzviyligini ta’minlash hamda kelajak avlodni ko‘p madaniyatli dunyoda kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishi uchun chet tilida kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish;

ta’lim va tarbiya jarayonini uyg‘unlashtirib, o‘quvchilarda boshqa millat va elatlarning madaniyati, urf odatlari va an’analariga hurmat tuyg‘usini shakllantirish;

ularda real hayotdagi voqea-hodisalarga munosabat bildirish, kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatining rivojlantirilishidan iborat.

Chet tillari ta’limini rivojlantirish konsepsiyasining maqsadini amalga oshirish vazifalari

XXI asrning tez, o‘zgaruvchan va doimiy yangilanib boradigan axborot va texnika manbaini inobatga olgan holda chet tillarini o‘qitish tizimi moslashuvchanligini, yangilanib borishini ta’minlash hamda fan va texnikaning so‘nggi yutuqlarini o‘zida aks ettirishi;

ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish orqali innovatsion infratuzilmani shakllantirish;

ta’limning barcha bosqichlarida chet tillari o‘qitilishining uzviyligini va yondosh fanlararo bog‘liqlikni ta’minlash;

fan mavzularining mazmunan yaxlitligini, mantiqiy ketma-ketlik va izchilligini, o‘quvchi yoshi va psixofiziologik xususiyatlariga mos holda faktlar, tushunchalar va qoidalarning tushunarli bayon qilinishi;

chet tillari fanining mazmuni va o‘ziga xos xususiyatlarini, malaka talablari va shakllantiriladigan kompetensiyalardan kelib chiqqan holda baholash tizimini ishlab chiqish hamda baholashning barcha bosqichlarida o‘quvchining Davlat ta’lim standarti asosida olgan bilim, ko‘nikma va malakasiga mos talab belgilash;

o‘quvchilarda real hayotdagi voqea-hodisalarga munosabat bildirish hamda kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish orqali ularning o‘z fikrlarini chet tillarida erkin bayon eta olishlarini, o‘rganilayotgan tilda taqdim etilgan ma’lumotni anglay olish ko‘nikmalarini shakllantiruvchi pedagogik texnologiyalardan foydalanish;

kelajagimiz bo‘lgan yosh avlodni dunyoning rivojlangan mamlakat fuqarolari bilan raqobatlasha oladigan komil inson sifatida tarbiyalash tizimining bir bo‘lagiga aylantirish.

4. KONSEPSIYANI AMALGA OSHIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI

UMUMIY MASALALAR

Quyidagilar Konsepsiyani amalga oshirish mexanizmi hisoblanadi.

Huquqiy asoslari — shaxs tarbiyasiga oid milliy normativ-huquqiy bazani mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarga muvofiq shakllantirish;

Amalga oshirish tizimi — vazirlik va idoralar, muassasalar, davlat hamda nodavlat korxona va tashkilotlari, fuqarolik jamiyati institutlari, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi fuqarolari;

Tashkiliy-boshqaruv asoslari:

konsepsiyani amalga oshirishning kompleks chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish;

ilg‘or pedagogik tajribalarni aniqlash, o‘rganish va ularni ommalashtirish, rag‘batlantirishni tashkil etish;

konsepsiya samaradorligini monitoring qilish;

mutaxassis kadrlar bilan ta’minlash;

“Filologiya” yo‘nalishida dars beradigan pedagoglarni tayyorlash; (“Ingliz tili”, “Nemis tili”, “Fransuz tili” mutaxassisligiga) qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini modernizatsiya qilish;

Ilmiy-metodik asoslari:

shaxsning ijtimoiylashuvi va til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishlariga oid ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirish;

davlat ta’lim standartlari talablari asosida o‘quvchilar tomonidan bilim, ko‘nikma va malakalar to‘liq o‘zlashtirilishiga erishish;

chet tili fani o‘quv-metodik majmualarini, shu jumladan, ta’lim standartlari, o‘quv rejalari va dasturlarini takomillashtirish;

chet tili fani darsliklarini yaratishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish.

Til ta’limini yangilash asoslari:

Ushbu konsepsiyada chet tili ta’limida lingvistikaga oid nazariy bilimlarning amaliy tabiatli nutqiy hamda pragmatik kompetensiyalar ustida ishlashga yo‘naltirilishi va unga bo‘ysundirilishi yetakchi tamoyil sifatida belgilanadi.

Chet tili ta’limida xorijiy tajribalarga ijodiy va tanqidiy fikrlashga hamda XXI asr ko‘nikmalariga tayaniladi va mamlakatimizda vujudga kelgan ilg‘or tajribalar o‘rganilib, umumlashtirilgan holda amaliyotga tatbiq etiladi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar va ta’lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasi ta’minlanadi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta’lim dasturlari tashkil etiladi.

Metodik tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, ta’lim oluvchilarning mustaqil ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish ustuvorlik kasb etgan majburiy hamda variativ komponentlar uyg‘unligini nazarda tutuvchi o‘quv dasturlari asosida darsliklarning yangi avlodi yaratiladi.

O‘quv materiallarini nazariy hamda amaliy o‘zlashtirishda yordam beradigan metodik ta’minot: yordamchi o‘quv vositalari (lug‘atlar, qomuslar, matnlar to‘plami, multimedia, mobil ilovalar va h.) yaratiladi.

Amaliyotdagi mavjud muammolar metodik tadqiqotlar hamda ilmiy izlanishlar natijalariga tayanilgan holda hal etiladi.

Chet tili o‘quv predmeti bo‘yicha yakuniy davlat attestatsiyasi uchun baholovchi nazorat materiallarini takomillashtirish davom ettiriladi.

O‘zlashtiriladigan bilim va malakalar:

O‘quv materiallari vositasida o‘zlashtiriladigan bilim va malakalar quyidagilardan iborat:

chet tilining milliy tabiati, ijtimoiy hodisa ekanligi, uning qurilishi, vazifalari va taraqqiyoti to‘g‘risidagi zarur bilimlarni egallash;

nutqiy faoliyat turlarini (tinglash, o‘qish, gapirish, yozish) integratsiya qilgan holda yaxlit o‘zlashtirish, muloqotning barcha sohalarida nutq malakalaridan to‘g‘ri foydalanishni bilish;

og‘zaki va yozma nutq savodxonligiga erishish;

chet tilidagi ijtimoiy hayotning turli qirralarini aks ettiradigan, shuningdek, ta’lim oluvchilarning yosh, gender va etnomadaniy xususiyatlarini inobatga olib yaratilgan matnlarni tushunish va munosabat bildira olish;

axborot-kommunikativ vosita va resurslari (chop etiladigan va elektron lug‘atlar, tarjimon dasturlari, imloviy nazorat dasturi, qidirish tizimlari va b.)dan foydalanish malakasini egallash;

yakuniy davlat attestatsiyasida bitiruvchining nafaqat yozma, ayni paytda, og‘zaki nutqini ham baholanishiga tayyorlik darajasiga erishish.

Chet tillari fani o‘qituvchilarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish

Chet tili o‘qituvchilari ish faoliyati sifat va samaradorligini oshirishda quyidagilar muhim sanaladi:

chet tili o‘qituvchilarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishning yangi shakl va mazmundagi muqobil tizimini yaratish;

pedagog xodimlarni tayyorlash hamda qayta tayyorlash va malakasini oshirishda nazariy bilimlar berish bilan birga asosiy e’tiborni nutqiy kompetensiyalarni o‘zlashtirish, kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda ularni o‘qitish bo‘yicha kasbiy tayyorgarlik darajasiga qaratish;

chet tillari sohasidagi ilg‘or tajriba, pedagogik texnologiya, tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash, targ‘ib qilish, bunda alohida o‘rnak ko‘rsatayotgan pedagoglarni moddiy va ma’naviy rag‘batlantirish;

o‘qituvchilarning bilim va malakasini tizimli oshirib borish maqsadida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda masofadan o‘qish, malaka oshirish va o‘qitishning samarador mexanizmlarini ishlab chiqish hamda tizimli ravishda takomillashtirib borish;

chet tili fani o‘qituvchilari uchun kasbiy tayyorgarlikni oshirishga yordam beradigan o‘quv, metodik adabiyotlar hamda didaktik materiallarni davomli tarzda tayyorlab borish va yetkazib berish.

davlat ta’lim standartlarida ko‘zda tutilgan kompetensiyalar va o‘quv jarayonini interaktiv boshqarish mahorati tamoyillariga asoslangan pedagog kadrlarning malakasini oshirish;

5. KONSEPSIYANI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR

Konsepsiya doirasida belgilangan vazifalarni bajarish orqali chet tili fanini umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida o‘qitishni rivojlantirishda quyidagi natijalarga erishish nazarda tutilmoqda:

konsepsiya umumiy o‘rta ta’limning malaka talablari (DTS)da belgilangan talablar uchun asos bo‘ladi;

konsepsiyada belgilangan maqsad va vazifalarni keng amaliyotga joriy etish o‘quvchi-yoshlarning intellektual rivojlanishiga samarali ta’sir etadi;

ularda kreativ va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish, real hayot muloqotiga tayyorlash va XXI asr ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi;

chet tili fanini o‘qitish bosqichlari, o‘quv fani bo‘yicha ta’lim mazmuni va malaka-talablari me’yorlari aniqlashtiriladi;

umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida, zamonaviy va innovatsion texnologiyalardan foydalanib chet tilining imkoniyatlaridan to‘liq va to‘g‘ri foydalanishga erishiladi;

ta’lim muassasalarida chet tilini o‘rgatish va uni bilish darajasini baholash tizimi yo‘lga qo‘yiladi, barcha fan sohalariga oid ilmiy tadqiqotlarda chet tilining ilm-fan tili sifatidagi nufuzi yanada ortadi;

o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ta’lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish;

o‘quvchilarda ta’lim olishda kuchli motivatsiyani shakllantirish;

darsliklar yaratishda xilma-xillikni ta’minlash;

tanqidiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash va tahlil qilish ko‘nikmalari va boshqa malakalarni rivojlantirish;

darsliklar sifatini oshirish, xorijiy o‘quv qo‘llanmalarini qo‘shimcha yoki muqobil o‘quv materiallari sifatida qo‘llash amaliyotini yo‘lga qo‘yish;

xorijiy til fanlarini chuqur o‘rganishga mo‘ljallangan didaktik materiallar va multimedia mahsulotlarining yangi avlodlari tayyorlanadi.

CHET TILI O‘QUV FANINING MAQSAD VA VAZIFALARI

kasbiy ta’limda chet tilini o‘qitishning asosiy maqsadi o‘rganuvchilarning ko‘p madaniyatli dunyoda kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishi uchun chet tilida kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdan iborat.

Chet tili kommunikativ kompetensiyasi – o‘rganilayotgan chet tili bo‘yicha egallagan bilim, ko‘nikma va malakalarni muloqot jarayonida qo‘llash qobiliyatidir.

Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari bitiruvchilarida chet tili fanlari bo‘yicha quyidagi umumiy kompetensiyalar rivojlantiriladi.

LINGVISTIK KOMPETENSIYA

o‘z fikrini imlo va grammatika qoidalariga rioya qilgan holda yozma shaklda bayon qiladi;

xalq maqollari, hikmatli so‘zlar ma’nosini tushungan holda o‘z nutqida qo‘llaydi, matn tuzishda yordamchi so‘zlardan o‘rinli foydalanadi;

nasriy asarlardagi so‘zlarning o‘z va ko‘chma ma’nolarini farqlaydi;

o‘zining yozma nutqida leksik birliklar tinish belgilaridan o‘rinli va to‘g‘ri foydalanadi, matndagi ko‘chirma gaplarni o‘zlashtirma gap shaklida yozadi;

til imkoniyatlaridan foydalanib sodda gaplarni qo‘shma gapga aylantiradi;

ish qog‘ozlari (ariza, ma’lumotnoma, xat, e’lon, axborot, tavsifnoma, tushuntirish xati, jadval shaklida o‘z rezyumesi)ni yozadi;

sodda va murakkab yo‘riqnomalarni o‘qib tushuntirib bera oladi;

adabiy til me’yorlariga rioya qilgan holda turli mavzularda taassurot, referat, esse va ijodiy matn (bayon) (2-2,5 sahifa) yozadi;

sodda matnlar mazmunini tushungan holda tarjima qiladi

KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYA

chet tilidagi tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qiladi, intonatsiya qoidalariga rioya qiladi;

turli uslubdagi matnlarni ifodali o‘qiydi, mazmunini anglaydi va og‘zaki yoki yozma nutqda qayta ifodalaydi;

notanish matnni ovoz chiqarib, belgilangan tezlikda o‘qiydi;

kundalik hayot, ijtimoiy hodisalar, kasb-hunarga oid mavzularda o‘z fikrini yozma va og‘zaki bayon qiladi;

audiomatnni tinglab, videolavha va rasmlarni ko‘rib tushunadi, o‘z munosabatini og‘zaki hamda yozma shakllarda ifodalab beradi;

asar va ijodkor shaxsi haqida o‘zining mustaqil fikrini adabiy talaffuz va imlo me’yorlariga rioya qilgan holda bayon qiladi;

turli vaziyatlarda nutqiy madaniyat qoidalari asosida muloqotga kirisha oladi;

turli janrdagi matnlar mazmunini tushunadi, ulardan namunalarni yoddan aytib beradi;

ommaviy axborot vositalaridagi dolzarb mavzularga doir xabar va ma’lumotlarni tushunadi, o‘z munosabatini bildiradi; lug‘at va ensiklopediyalardan foydalanadi;

PRAGMATIK KOMPETENSIYA

o‘ziga ishongan holda aniq va xushmuomalalik bilan rasmiy yoki norasmiy suhbatlarda va vaziyatlarda tegishli shaxs(lar)ga mos ravishda fikrini ifoda etishi mumkin;

nutq tezligi yuqori bo‘lgan suhbatlarga bir oz qiyinchilik bilan kirishib o‘z fikrini bayon eta oladi;

vaziyatlarda o‘zini to‘g‘ri ifoda etishi va nutqida grammatik qoidalarga rioya qilishi mumkin;

aytgan so‘zlarini va uni ifoda etish vositalarini vaziyatga, qabul qiluvchiga va uslubga moslashtirishi mumkin;

tildan mos ravishda foydalanib munozaraga munosib aralashishi mumkin;

muloqotni boshlashi, kerak bo‘lganda o‘z navbatini olishi va lozim bo‘lsa suhbatni tugatishi mumkin, ammo u buni har doim ham ravonlik bilan qilmasligi mumkin;

tanish yoki shaxsiy qiziqishlar haqidagi mavzularda yuzma-yuz suhbatni boshlashi, davom ettirishi va tugatishi mumkin;

fikrlar o‘rtasidagi munosabatlarni aniqlashda turli xil bog‘lovchi so‘zlardan samarali foydalanishi mumkin; so‘zlarni aniq, izchil nutqqa bog‘lash uchun cheklangan miqdordagi bog‘lovchi so‘z va birikmalardan foydalanishi mumkin, ammo uzun suhbat/muloqot/monolog/taqdimotlarda “uzilish” bo‘lishi mumkin;

qisqa va sodda elementlar ketma-ketligini, fikrlarni bir-biriga bog‘lashi mumkin.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLAY OLISH SAVODXONLIGI

bilim va ko‘nikmalarini axborot yaratish, raqamli texnologiyalarni qo‘llay olish, muloqot vositalari va internet tarmog‘idan to‘g‘ri va maqsadli foydalana olish, texnologik vositalarni boshqara olish, texnologik vositalarga baho berish va ma’lumot yaratishda qo‘llay olishi.

raqamli texnologiyani tadqiqot qilish, aniqlangan ma’lumotlarni yig‘ish, ularning qay darajada ishonchliligini aniqlash va uni yetkazish, mualliflik huquqiga ega bo‘lgan ma’lumotlarni filtrlay olish.

CHET TILI FANLARI ORQALI O‘QUVCHILARDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA TAVSIYALAR

Umumiy o‘rta ta’lim tizimida o‘quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Filologiya fanlari bloki yo‘nalishidagi fanlar orqali o‘quvchilarning o‘zlashtirgan bilimlari

asosida o‘zini o‘zi mustaqil rivojlantirish, egallagan bilim, ko‘nikma va malakasini turli vaziyatlarda qo‘llay olishga qaratilgan tayanch kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat. Jumladan, kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda XXI asr ko‘nikmalaridan foydalangan holda o‘quvchilarga xorijiy tillarni o‘qishni, yozishni, tinglab tushunishni, tanqidiy va ijodiy fikrlarini og‘zaki hamda yozma ravon bayon qilishlarini turli xil uslublar orqali o‘rgatish lozim. Bunda zamonaviy o‘qitish metodikasi va innovatsiya g‘oyalari orqali o‘qitish tavsiya qilinadi.

Fanlarni o‘qitishda **axborot bilan ishlash kompetensiyasini** samarali rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytiruvchi zamonaviy axborot-telekommunikatsiya vositalaridan muntazam foydalanish zarur. Bunda o‘quvchilarni fanga oid axborotlarni turli manbalardan izlash, tahlil qilish va axborot xavfsizligiga rioya qilgan holda axborot vositalari bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishda mobil qurilma (telefon, planshet va boshqa gadjetlar) lardan foydalanish tavsiya etiladi.

O‘z-o‘zini rivojlantirish kompetensiyasini shakllantirishda umuminsoniy fazilatlariga ega bo‘lish, Vatanni sevish, huquqiy, iqtisodiy bilimlarga ega bo‘lish, yangiliklarga intilish va o‘zlashtirgan nazariy bilimlari asosida mustaqil qaror qabul qilishga, tanqidiy va tahliliy fikrlashga, jamiyatda ro‘y berayotgan progressiv va innovatsion o‘zgarishlardan xabardor bo‘lish hamda ulardan kundalik hayotda foydalana olishga o‘rgatish zarur.

Ijtimoiy-emotsional va fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishda fuqarolik burch, ijtimoiy va siyosiy rivojlanish, favqulodda vaziyatlar, ekologik muammolar haqida bilimlarga ega bo‘lish hamda badiiy va san’at asarlarini tushunish, shuningdek, ularni asrashda tashkilotchilik xislatlarini rivojlantirishdan iborat.

CHET TILLARINI O‘QITISHDA BOSHQA FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASH

Chet tillarini bilish bugungi globallashgan dunyoda o‘quvchilarni shaxs sifatida shakllanishida katta ahamiyat kasb etadi. Chet tillarni o‘rganish asnosida o‘quvchilarda umuminsoniy qadriyatlar, atrofni va jamiyatni tahlil qilish ko‘nikmasi, raqobatlasha olishga ishonch, madaniyatlar va an’analarga hurmat hissi, ijodkorlik, yaratuvchanlik va muammoli vaziyatlarda o‘ziga ishonch hamda o‘z yurti, xalqi va tarixi bilan faxrlanish tuyg‘ularini shakllantiradi. Shu sababli, yurtimiz ta’lim tizimi g‘arb va sharq tillari o‘qitilishiga alohida e’tibor qaratib kelmoqda.

Bu jarayonni chuqur anglagan dunyoning rivojlangan mamlakatlarida chet tilini boshqa fanlar bilan o‘zaro integratsiya qilib o‘qitishda CLIL metodikasidan

keng foydalanilmoqda. CLIL — (Content and Language Integrated Learning) mazmun va tilni integratsiyalashgan holda o‘rganish bo‘lib, ushbu metodikaga ko‘ra o‘quvchilar Matematika, Kimyo, Biologiya, Fizika, Informatika, Adabiyot, Tarix kabi fanlarga oid mavzularni chet tilida o‘rganishlari orqali ham ushbu fanlarga doir bilimlarini mustahkamlashadi, ham chet tilini qo‘llashni o‘rganishadi. Mazmun va tilni integratsiyalashgan holda o‘rganish bu bir vaqtning o‘zida yangi mavzuni ikkinchi til orqali o‘rganish yondashuvidir. Masalan, o‘quvchilar chet tilida o‘qitilishi mumkin bo‘lgan mavzular orqali nafaqat fan haqida ma’lumot olishadi, balki tegishli lug‘at va til ko‘nikmalariga ham ega bo‘lishadi.

Chet tili va matematika. Matematika nuqtai nazaridan, fikrlash va sezgi talab qiladigan turli xil yondashuvlarni qo‘llagan holda, kundalik amaliy hayotda matematik bilim va ko‘nikmalarni qo‘llash qobiliyati va xohishini shakllantirish kerak. Maktab fani sifatida chet tilining o‘ziga xos xususiyati uning fanlararo bog‘liqligidir.

Matematikadan o‘quv matni va matnli topshiriqlarni tushunishga chet tili darslarida rivojlangan o‘qish ko‘nikmalari yordam beradi. Demak, raqamlarni bilish matematik savodxonlikni o‘zlashtirish uchun muhim element bo‘lib, og‘zaki va yozma nutqni yaxshi boshqarish matematik matnlarni to‘g‘ri tushunish va to‘g‘ri tuzishga yordam beradi.

Chet tilini Informatika fani bilan bog‘lash bir qator integral darslarni tashkil etadi. Bu darsda o‘quvchilar Microsoft Power Point taqdimotlari qoidalarini o‘zlashtirishlari va o‘quv yilida o‘rganilgan mavzularda chet tilida ijodiy dizayn ishlarini tayyorlashlari kerak bo‘ladi.

Tabiiy fanlar bo‘yicha o‘quv va axborot matnlarini tushunish uchun o‘qish va matn bilan ishlash qobiliyati ham talab qilinadi. O‘quvchi atamalarni, tabiiy hodisalar va obyektlarning nomlarini talaffuz qilishni o‘rganishi kerak.

Chet tilini Raqamli texnologiya fani bilan bog‘lash, o‘quvchilarni tez o‘zgaruvchan texnologiyalar dunyosida faol qatnashishga tayyorlaydi. Obyektlarning qanday yaratilganligi va yasalganligi haqida bilish, o‘quvchilarga ularning atrofidagi dunyoni anglashga yordam beradi. O‘z mahsulotlarini loyihalashtirish va ishlab chiqarish orqali o‘quvchilar amaliy ishlarni o‘rganadilar, masalan, qanday ishlash va foydali ko‘rinishga ega mahsulotlarni ishlab chiqarish, fikrlash va ishlash usullari, g‘oyalarni ishlab chiqish, muammolarni hal qilish va jamoa bo‘lib ishlashda chet tilini ishlata olishlari bu ularning dunyo bozorlarida yetakchilik qilishga undaydi.

Geografiya tabiiy va insoniy olam haqidagi savollarga javob beradi. Dunyo bo‘ylab joylar va muhitlar haqidagi bilimlarni, xaritalarni tushunishni va sinf ichida ham, undan tashqarida ham muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Tarix fanida o‘quvchilar O‘zbekiston tarixini va dunyo o‘tmishini o‘rganadilar. Chet tilini tarix fani bilan bog‘lab o‘qitish natijasida o‘quvchilar rivojlangan asosiy sohalar: xronologik voqealar, odamlar va o‘tmishdagi o‘zgarishlar haqida bilish va tushunish, tarixiy talqin va so‘rov hamda o‘z topilmalarini tartibga solish va yetkazishda chet tili orqali aytib berish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Ikkala asosiy bosqichda ham o‘quvchilar mahalliy tarixni o‘rganadilar.

CLIL metodi orqali o‘quvchilarni XXI asr ko‘nikmalari, shu jumladan, tanqidiy fikrlash, ijodiy bo‘lish, muloqot qilish, hamkorlik qila olish va raqamli savodxonlik qobiliyatlarini rivojlantirishga undaydi.

TA’LIM MAZMUNI

Ta’lim mazmuni kasbiy ta’limning fanlar bo‘yicha o‘quv dasturlariga kiritilgan mavzulardan iborat. O‘quv materiali kasbiy ta’limning barcha bosqichida uzviylik, uzluksizlik va davriylikni ta’minlaydi.

Har bir sinf kesimida mazkur standart mazmunidan kelib chiqqan holda o‘quv dasturlari va darsliklar ishlab chiqishda minimum sifatida foydalaniladi.

CHET TILLAR BO‘YICHA BITIRUVCHILAR EGALLAGAN BILIM, KO‘NIKMA VA MALAKA DARAJALARIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

Kasbiy ta’lim tashkilotlari bitiruvchilarning chet tillar bo‘yicha egallagan bilim, ko‘nikma va malaka darajalariga qo‘yiladigan talablar ta’lim mazmuniga muvofiq ishlab chiqilgan, kasbiy ta’limning barcha bosqichlari bo‘yicha uzviy bo‘lib, nutq ko‘nikma va malakalarning deskriptorlari “can do” mazmunida tasvirlangan hamda kerakli joylarda grammatika, leksika, fonetika va orfografiya bilan to‘ldirilgan. Xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida nutq ko‘nikma va malakalarning deskriptorlari “Chet tillarni bilishning Umumyevropa tizimi”ga o‘zaro bog‘liq holda olindi hamda ular sodda va tushunarli shaklda berildi. Bitiruvchilar egallagan bilim, ko‘nikma va malaka darajalariga qo‘yiladigan talablardan kelib chiqib, deskriptorlar

- har bir darajani to‘liq egallanganlikni ta’minlash uchun kasbiy ta’lim tashkilotlari o‘quv dasturlari va darsliklarni ishlab chiqishda tuzuvchilar tomonidan inobatga olinishi,
- O‘zbekiston Respublikasida kasbiy ta’lim tashkilotlari bitiruvchilarining davlat attestatsiyasi uchun baholash mezonlarini ishlab chiqishda nazarda tutilishi lozim.

kasbiy ta’lim tashkilotlarida chet til o‘qitish sharoitini hisobga olgan holda “Chet tilni egallash darajalarining Umumyevropa sistemasi”ga asosan, kasbiy ta’lim tashkilotlarida chet tillarining quyidagi darajalari o‘qitiladi.

Bitiruvchilar	Standart darajasi	Daraja nomlanishi
Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining boshlang‘ich 6-sinf bitiruvchilari	A1	Chet tilini o‘rganishning boshlang‘ich darajasi
Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 9-sinf bitiruvchilari	A2	Chet tilini o‘rganishning tayanch darajasi
Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 11-sinf bitiruvchilari	B1	Chet tilini o‘rganishning mustaqil boshlang‘ich darajasi

CHET TILI BO‘YICHA A1 DARAJA BITIRUVCHILARI TAYYORGARLIGI DARAJASIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

LINGVISTIK KOMPETENSIYA	
I. NUTQIY KOMPETENSIYA	
Tinglab tushunish	
CHT.A1.N.T.1	sodda yo‘riqnomalarni tushuna oladi va ularga amal qila oladi;
CHT.A1.N.T.2	sodda savollar va gaplarni tushuna oladi;
CHT.A1.N.T.3	sodda she’rlar, hikoyalar, qo‘shiqlarni tushuna oladi;
CHT.A1.N.T.4	tanish kontekstlarda sodda autentik nutqni tushuna oladi
Gapirish / Suhbatda ishtirok etish	
CHT.A1.N.G.1	ma’lumot so‘ray va ma’lumot bera oladi;
CHT.A1.N.G.2	yordam so‘rab murojaat qila oladi (dialog)
CHT.A1.N.G.3	sodda savol-javob qila oladi (dialog);
CHT.A1.N.G.4	yashash joyi, oila, do‘stlari va tanishlari haqida gapira oladi (monolog);
CHT.A1.N.G.5	o‘zini tanishtira oladi, yoqtirgan va yoqtirmagan narsalari haqida gapira oladi (monolog);
CHT.A1.N.G.6	tanish mavzuda juda qisqa taqdimotlar qila oladi (monolog).
O‘qib tushunish	
CHT.A1.N.O‘.1	tanish mavzularda ma’lumot beruvchi matnlarning asosiy mazmunini tushuna oladi;

CHT.A1.N.O‘.2	joy yoki insonlar tasvirlangan qishacha matnni (zarur hollarda ko‘rgazmalardan foydalangan holda) tushuna oladi;
CHT.A1.N.O‘.3	sodda xabarlarni (masalan, oddiy xatlar, eleqtron xatlar) tushuna oladi;
CHT.A1.N.O‘.4	sodda yozma yo‘riqnoma yoki ko‘rsatmalarni tushuna oladi va ularga amal qila oladi.
Yozish	
CHT.A1.N.Y.1	shaxsiy sodda xabarlarni (tabriklar, qaydlar, elektron xatlar) yoza oladi;
CHT.A1.N.Y.2	shaxsiy ma’lumotlar (ism-sharif, yashash manzili va hokazo) bilan sodda anketani to‘ldira oladi;
CHT.A1.N.Y.3	sodda she’r va hikoyalar yoza oladi.

II. TIL KOMPETENSIYASI	
Fonetika kompetensiya	
CHT.A1.T.F.1	chet tilining barcha tovushlarini aniq talaffuz eta oladi;
CHT.A1.T.F.2	so‘z va gap urg‘usini qo‘ya oladi;
CHT.A1.T.F.3	kommunikativ vaziyatlarda intonatsiya modellarini farhlay biladi va ulardan foydalana oladi.
Leksik kompetensiya	
CHT.A1.T.L.1	o‘zlashtirilgan leksik vositalarni kontekst (matn)da qo‘llay oladi;
CHT.A1.T.L.2	mavzuga oid sodda so‘zlarni kommunikativ vaziyatlarda qo‘llay oladi;
CHT.A1.T.L.3	ba’zi baynalmilal so‘zlar va turdosh so‘zlarni farqlay oladi hamda ularni qo‘llay oladi.
Grammatik kompetensiya	
CHT.A1.T.G.1	kommunikativ vaziyatlarda sodda grammatik va sintaktik tuzilmalarni qo‘llay oladi;
CHT.A1.T.G.2	so‘z va so‘z birikmalarini “va” bog‘lovchisi bilan bog‘lay oladi;
CHT.A1.T.G.3	fe’l shakllari va sodda payt ravishdoshlaridan foydalangan holda gaplarni to‘g‘ri bayon qiladi, hikoyalar hamda voqealarni to‘g‘ri ketma-ketlikda ta’riflay oladi.

RAQAMLI SAVODXONLIK	
CHT.A1.R.1	Ommaviy axborot vositalaridagi oddiy onlayn e’lonlar va ularning havolalariga qisqa, ijobiy va salbiy munosabatini bildirish uchun leksik iboralar va sodda so‘z birikmalaridan foydalana oladi.
CHT.A1.R.2	Kompyuter dasturidagi eng muhim va sodda kalit so‘zlarni anglay oladi Masalan: “Print”, “Save”, “Copy”, “Delete”.
CHT.A1.R.3	Tarjimon vositalar yordamiga tayanib, sevimli mashg‘uloti, yoqtirgan/yoqtirmagan narsalari haqida juda sodda xabarlar va o‘zining havolalarini qoldira oladi.
CHT.A1.R.4	Oddiy leksik iboralar va emojilardan foydalanib onlayn havolalar qoldira oladi.
CHT.A1.R.5	Shaxsiy ma’lumotlarini taqdim etadigan oddiy onlayn so‘rovnomani to‘ldira oladi.
CHT.A1.R.6	Rasmi bilan ko‘rsatilgan mahsulotlar ro‘yxatidan onlayn xarid uchun tanlovni amalga oshira oladi.

CHET TILI BO‘YICHA A2 DARAJA BITIRUVCHILARI TAYYORGARLIGI DARAJASIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

LINGVISTIK KOMPETENSIYA	
I. NUTQIY KOMPETENSIYA	
Tinglab tushunish	
CHT.A2.N.T.1	O‘z ehtiyojlari va qiziqishlariga bevosita bog‘liq bo‘lgan gap va iboralarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.T.2	Biror yerga borish bo‘yicha sodda yo‘riqnomalarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.T.3	Sodda xabarlar va e’lonlardagi asosiy ma’nolni tushuna oladi.
Gapirish (Dialog)	
CHT.A2.N.G.1	To‘g‘ri ma’lumot ola biladi va bera oladi;
CHT.A2.N.G.2	Salomlasha oladi va murojaat qila oladi; taklif, tavsiya qila oladi va taklifga javob bera oladi; uzr so‘rashning sodda kundalik shakllarini ishlata oladi;
CHT.A2.N.G.3	Qisqa muloqotda ishtirok eta oladi;
CHT.A2.N.G.4	Sodda iboralardan foydalanib tanish mavzuda o‘z fikrini ifoda eta oladi;

CHT.A2.N.G.5	Sodda yumushlar (masalan, chiptalar sotib olish, xarid qilish, oshxonada taom buyura olish)ni amalga oshira oladi;
CHT.A2.N.G.5	Tushunmaganligini bildira oladi.
Gapirish (Monolog)	
CHT.A2.N.G.6	Odamlar, yashash yoki ish joyi sharoitlari, kundalik ishlar, yoqtirgan/ yoqtirmagan narsalar va boshqalarni sodda qilib tasvirlay oladi yoki taqdimot qila oladi;
CHT.A2.N.G.7	Sodda iboralar bilan odamlar, joylar va buyumlarni tasvirlay oladi.
O‘qib tushunish	
CHT.A2.N.O‘.1	Juda qisqa sodda autentik va yarim-autentik matnlarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.O‘.2	Qisqa shaxsiy sodda xabarlar va xatlarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.O‘.3	Jamoat joylaridagi umumiy belgilar va e’lonlarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.O‘.4	Sodda yozma ko‘rsatmalarni tushuna oladi;
CHT.A2.N.O‘.5	Ro‘yxatlar, veb saytlar, qo‘llanmalar va boshqalardagi maxsus ma’lumotlarni qidirib topa oladi.
Yozish	
CHT.A2.N.Y.1	Sodda, qisqa xat va xabarlar yoza oladi (masalan, minnatdorchilik bildirish, uzr so‘rash xatlari);
CHT.A2.N.Y.2	Anketani turli shaxsiy ma’lumotlar bilan to‘ldira oladi (ism-sharifi, manzili, telefon raqami, millati, ota-onasi bilan ulanish haqida ma’lumotlar va hokazo);
CHT.A2.N.Y.3	Kundalik turmush haqida yoza oladi;
CHT.A2.N.Y.4	Sodda she’rlar yoza oladi.

II. TIL KOMPETENSIYASI	
Fonetik kompetensiya	
CHT.A2.T.F.1	Chet tilining barcha tovushlarini aniq talaffuz qila oladi;
CHT.A2.T.F.2	So‘z va gap urg‘usidan to‘g‘ri foydalana oladi;
CHT.A2.T.F.3	Kommunikativ vaziyatlarda intonatsiya modellaridan to‘g‘ri foydalana oladi va ularni farqlay oladi.
Leksik kompetensiya	
CHT.A2.T.L.1	O‘zlashtirilgan leksik birliklarni kontekstda qo‘llay oladi;
CHT.A2.T.L.2	Mavzuga oid sodda suzlarni kommunikativ vaziyatlarda qo‘llay oladi;

CHT.A2.T.L.3	Ba’zi baynalmilal va o‘zlashgan so‘zlarni taniy oladi va ularni qo‘llay oladi;
CHT.A2.T.L.4	So‘z yasashning turli yo‘llarini farqlay oladi (qo‘shma so‘zlar, prefikslar va suffikslar).
Grammatik kompetensiya	
CHT.A2.T.G.1	Kommunikativ vaziyatlarda asosiy grammatik va sintaktik tuzilmalarni qo‘llay oladi;
CHT.A2.T.G.2	So‘z birikmalari va qo‘shma gaplarni “ammo”, “va”, “chunki” kabi sodda bog‘lovchilar bilan bog‘ay oladi;
CHT.A2.T.G.3	Fe’l shakllari va sodda payt ravishlaridan foydalangan holda bayon qila oladi va hikoyalarni gapirib berishda voqealarni to‘g‘ri ketma-ketlikda ifodalay oladi.

RAQAMLI SAVODXONLIK	
CHT.A2.R.1	Tili o‘rganilayotgan mamlakatdagi tengdoshlari bilan elektron ijtimoiy ilovalar orqali matn, audio va video muloqotlariga kirisha oladi.
CHT.A2.R.2	O‘z ehtiyoji uchun internet kutubxonasidan o‘rganayotgan tilda ma’lumotlar izlay oladi va foydalana oladi.
CHT.A2.R.3	Grafikalar va diagrammalar shaklida o‘z xulosalari haqida taqdimot qila oladi.
CHT.A2.R.4	Boshqalarning sodda tilda yozilgan onlayn postlariga hayrat, qiziqish va befarqlik hissiyotlarini sodda tarzda ifodalash orqali munosabat bildira oladi.
CHT.A2.R.5	Sodda loyihalarni jamoa bilan onlayn bog‘langan holda amalga oshira oladi.
CHT.A2.R.6	Kompyuter imkoniyatlaridan o‘rganilayotgan tilda sodda taqdimotlar, hisobotlar va xulosalar yaratishda foydalana oladi va kerakli manzilga jo‘nata oladi.

CHET TILI BO‘YICHA B1 DARAJA BITIRUVCHILARI TAYYORGARLIGI DARAJASIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

LINGVISTIK KOMPETENSIYA	
I. NUTQIY KOMPETENSIYA	
Tinglab tushunish	
CHT.B1.N.T.1	Ommabop tanish mavzulardagi aniq normativ nutqning asosiy Ma’nolarini tushuna oladi;
CHT.B1.N.T.2	· Kasb-hunarga oid mavzulardagi aniq normativ nutqning asosiy ma’nolarini tushuna oladi;
CHT.B1.N.T.3	· Batafsil yozilgan yo‘riqnomalar yoki ko‘rsatmlarni tushuna oladi va ularga amal qila oladi;
CHT.B1.N.T.4	· Shaxsiy qiziqish yoki kasbga oid kundalik voqealar va dasturlar haqidagi teleradio yangililari sekin, biroq ravon gapirilganda ularning asosiy mazmuni va g‘oyasini tushuna oladi;
CHT.B1.N.T.5	· Tanish mavzudagi muhokamaga kirisha oladi.
Gapirish (Dialog)	
CHT.B1.N.G.1	Sayohat mobaynida yoki ish joyida vujudga kelishi mumkin bo‘lgan aksariyat vaziyatlarda muloqot qila oladi;
CHT.B1.N.G.2	Tanish, shaxsiy qiziqishlarga oid yoki kundalik mavzularda tayyorgarliksiz suhbatga kirisha oladi;
CHT.B1.N.G.3	Ham ommabop, ham kasb-hunarga oid masalalar bo‘yicha ma’lumot oladi va bera oladi hamda fikr almasha oladi;
CHT.B1.N.G.4	Keng miqyosdagi his-tuyg‘ular va hissiyotlar, masalan, g‘amginlik, baxtiyorlik, dilxiralik, mamnuniyat, hayratlanishni ifoda qila oladi va ularga javob qaytara oladi;
CHT.B1.N.G.5	Mavzu bo‘yicha suhbat yoki muhokamada qatnasha oladi;
CHT.B1.N.G.6	Sayohat, xarid, bank va boshqa umumiy kundalik yoki mehnat faoliyatiga oid vaziyatlardagi yumushlarni samarali uddalay oladi;
Gapirish (Monolog)	
CHT.B1.N.G.7	Ixtisoslikka oid yoki boshqa tanish mavzularda qisqa, mantiqiy fikrlar bilan bog‘langan taqdimot qila oladi;
CHT.B1.N.G.8	Tanish vaziyatlar va mavzularni sodda tasvirlab, ular haqida bevosita axborot bera oladi;
CHT.B1.N.G.9	Voqea-hodisalar va tadbirlar tafsilotlarini bog‘lay oladi;

CHT.B1.N.G.10	Orzu-umidlar, xohish-istak va rejalarni tasvirlay oladi;
CHT.B1.N.G.11	Ommaga e’lon yoki taqdim qilish jarayonida rejalar yoki chora tadbirlarni tasvirlay oladi;
CHT.B1.N.G.12	Sodda iboralar yordamida masala yoki dalil va sabablarni keltira oladi.
O‘qib tushunish	
CHT.B1.N.O‘.1	Ixtisoslik sohalarida faktlarga asoslangan murakkab bo‘lmagan matnlarni to‘liq tushuna oladi;
CHT. B1.N.O‘.2	Kundalik va asosiy kasb-hunarga oid hujjatlardagi, masalan, xabarlar, qisqa rasmiy hujjatlardagi tegishli ma’lumotlarni topa oladi va tushuna oladi;

CHT. B1.N.O‘.3	Gazeta va Internet matnlari va boshka manbalardagi tegishli fikrlarni tushuna oladi;
CHT. B1.N.O‘.4	Asbob-uskunalar va qurilmalarni ishlatish va ekspluatatsiya qilish bo‘yicha yozma yo‘riqnomalarni tushunib, ularga amal qila oladi;
CHT. B1.N.O‘.5	Ommaviy matnlarni muhokama qilishni nazarda tutgan holda asosiy fikrlarni tushuna oladi.
Yozish	
CHT.B1.N.Y.1	Shaxsiy va kasb-hunarga oid kontekstlarda qaydlar va xabarlar yozib, ularning shoshilinchligi, muhimligi yoki zarurligini ifodalay oladi;
CHT.B1.N.Y.2	Normativ formatga asoslangan qisqa kasb-hunarga oid hisobotlar yoza oladi;
CHT.B1.N.Y.3	Mehnat amaliyoti tajribasiga oid oddiy hisobotlarni yoza oladi;
CHT.B1.N.Y.4	Ish joyi bilan bog‘liq masalalar va vujudga keladigan vaziyatlar bo‘yicha oddiy hisobotlar yoza oladi;
CHT.B1.N.Y.5	Rezyume va tavsiya xatlarini yoza oladi.

II. TIL KOMPETENSIYASI	
Fonetik kompetensiya	
CHT.B1.T.F.1	Taqdimotlar va muhokamalarda ta’kidlash maqsadida urg‘u va intonatsiyadan to‘g‘ri foydalan oladi.
Leksik kompetensiya	
CHT.B1.T.L.1	Kasb-hunarga oid lug‘at boyligidan faol foydalana oladi;
CHT.B1.T.L.2	O‘z sohalarida keng tarqalgan xalqaro va turdosh so‘zlarni taniydi va ishlata oladi;
CHT.B1.T.L.3	O‘z ixtisosligi doirasi va undan tashqarida so‘z tuzilishi elementlari (qo‘shma so‘zlar, prefikslar, suffikslar, so‘z o‘zagi) ni taniydi va tushuna oladi.
Grammatik kompetensiya	
CHT.B1.T.G.1	Kommunikativ maqsadlarda zarur bo‘ladigan chet tili grammati- kasining barcha asosiy elementlarini taniy oladi va ulardan to‘g‘ri foydalana oladi.
RAQAMLI SAVODXONLIK	
CHT.B1.R.1	Turli xil texnologiya turlaridan: Internet, elektron xat, faks kabilardan foydalana oladi, xat jo‘natadi va qabul qiladi, xabar va ma’lumotlarni saralay oladi.
CHT.B1.R.2	Sinfda mashxur bo‘lgan bo‘sh payt mashg‘ulotlari haqida kuzatuv olib borib, o‘quvchilarda so‘rovnoma oladi, mashg‘ulotlar turlari haqida ma’lumot yig‘a oladi, grafikadan foydalanib, boshqalarga xulosalarni taqdim eta oladi.
CHT.B1.R.3	Kundalik hayot, ijtimoiy voqealar hamda his-tuyg‘uar haqida sodda detallardan foydalanib qisqa tavsiflovchi onlayn postlar qo‘ya oladi.
CHT.B1.R.4	Internetda berilgan umumiy vazifani bajarish uchun ko‘rsatmalarga javob qaytara oladi, savol so‘ray oladi hamda aniqlashtirilishini talab qila oladi.

CHT.B1.R.5	G‘oyalar, fikrlar va his-tuyg‘ularini ifodalab ovozli xabarlar yaratib internetda e’lon qila oladi va internetda onlayn yozishmalar olib borish, birgalikda ishlash maqsadida texnologiyalardan foydalana oladi.
CHT.B1.R.6	Internetdagi do‘sti nima haqida yozayotganini ya’ni qiziqishlarini, kundalik ishlarini va do‘stining platformasiga xabar qoldirish, masalan, rejalar haqida va shu bilan birga bu taklifni do‘sti rad qilgan yoki qabul qilganini tushuna oladi.
CHT.B1.R.7	Xabarlarni tahlil qilish, boshqalar bilan muloqot qilish, yozma, og‘zaki va vizual ma’lumotlarni shakllantirish uchun raqamli texnologiyalar, aloqa vositalari va/yoki ijtimoiy tarmoqlardan kerakli darajada foydalana oladi. (*XXI asr ko‘nikmalari, Texnologiya savodxonligi).*
CHT.B1.R.8	Ma’lum bir loyiha ustida ishlayotgan sinfdoshlari bilan internetda onlayn aloqa qila oladi va bunda taqsimlangan vazifalarni bajarishda aniq ko‘rsatmalarga rioya qilgan holda bir-biriga yordam berib, tushunmovchiliklarni bartaraf qila oladi.
CHT.B1.R.9	Savollarga javob berishda yoki muammoni yechishda ma’lumotlarni jamlab, tahlil qilib, umumlashtira oladi (*XXI asr ko‘nikmalari, Tanqidiy fikrlash va muammoga yechim topish).*
CHT.B1.R.10	Lug‘atlar, tezaruslar va shunga o‘xshash til o‘rgatadigan ilovalarni topib ishlata oladi.

CHET TILLARNI O‘QITISH MAQSADI

Ta’lim maqsadi ijtimoiy-pedagogik va lingvodidaktik tushuncha sifatida chet til o‘qitishga tatbiqan quyidagicha ta’riflanishi mumkin: umumta’limiy yo‘nalishdagi o‘quv predmetlaridan bo‘lmish chet tilni o‘rganishga jamiyat va davlatning ijtimoiy buyurtmasi shaklidagi ta’lim mazmunini belgilash, o‘qitish jarayonini tashkil etish va muayyan natijalarga erishishni oldindan aniqlash. Maktabda chet til nima uchun o‘rganiladi? savoliga javob tariqasida qo‘llanadigan termin-tushunchadir. Umumta’lim maktablarida o‘quvchilarga chet til **amaliy maqsad, umumta’limiy maqsad, tarbiyaviy maqsad** va **rivojlantiruvchi maqsadda** o‘rgatiladi.

Chet til o‘qitishning amaliy maqsadiga erishish yo‘lida umumta’lim maktab kursida chet til o‘rgatishning yakuniy amaliy maqsadi – tinglab tushunish va o‘qish,

ya’ni chet tilda tinglab va o‘qib axborot olishdir. Oraliq amaliy maqsad turlicha talqin etiladi:

I sinfda tinglab tushunish va gapirish amaliy maqsad hisoblanadi.

II-IV sinflarda ham tinglab tushunish va gapirish amaliy maqsad, o‘qish va yozuv og‘zaki nutqda o‘rganilgan til materialini takrorlash va mustahkamlash vositasi;

V-VI sinflarda nutq faoliyati turlaridan tinglab tushunish, gapirish va o‘qish – oraliq amaliy maqsad, yozuv – amaliy vosita;

VII-XI sinflarda tinglab tushunish va o‘qish – amaliy maqsad, gapirish va yozuv – vosita.

Chet til o‘qitishning amaliy maqsadiga erishish yo‘lida nutq faoliyatining turlari uchun maxsus mavzular va til materiali tanlanadi, o‘quv vaqtining asosiy qismi ularning o‘rganishga bag‘ishlanadi, ya’ni mashqlarning aksariyati ushbu nutq faoliyati tur(lar)ida bajariladi.

Amaliy maqsadga lingvistik, kommunikativ va pragmatik kompetensiyalarni egallash orqali erishiladi. Kompetensiya ma’lumki, bilim, ko‘nikma, malaka va shaxsiy belgilar majmuidan iborat. Kompetensiya tarkibiga kichik kompetensiyalar kiradi. Lingvistik kompetensiyada lisoniy hodisalarning nutqda qo‘llanilishi nazarga olinadi. Kommunikativ kompetensiyada muloqot vaziyati, maqsadi va muloqotdoshlar vazifasiga mos tarzda fikr bildira olish ko‘zda tutiladi. Pragmatik kompetensiya kommunikativ vaziyatda o‘zini tuta bilish (masalan, takroran so‘rash, nutqiy va lisoniy murakkablik tug‘ilganda undan chiqa olish) layoqatiga taalluqlidir. Pragmatik kompetensiya tarkibidagi diskursiv kompetensiya og‘zaki va yozma nutqdagi izchillikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Amaliy maqsadning ro‘yobga chiqishida hosil qilingan barcha kompetensiyalarning uzviy yaxlitligi (sintezi) ta’minlanadi. Amaliy maqsadning ro‘yobga chiqishida o‘quvchi ta’lim oladi, tarbiyalanadi va uning shaxsi rivojlanadi.

Chet til o‘qitish umumta’limiy maqsadining ro‘yobga chiqishida o‘rganilayotgan til vositasi orqali foydali hayotiy axborot va til haqidagi yangi sodda ma’lumotlarni o‘zlashtirish ko‘zda tutiladi. O‘quvchining umumiy saviyasini ko‘tarish, o‘rganilayotgan til va madaniyat haqida yangi ma’lumotga ega bo‘lish, muloqot madaniyatini yuksaltirish, aqliy mehnat usullarini qo‘llash, fikrlash qobiliyatini rivojlantirish kabilarga erishiladi. Ushbu maqsadni amalga oshirishda asosan lingvistik, strategik (kompensator), o‘quv-kognitiv, diskursiv layoqatlar takomillashadi.

Boshqa fanlar qatorida chet til ham majburiy o‘quv predmeti maqomida umumiy ta’lim berish/olishga o‘z hissasini qo‘shadi. Umumta’lim obyekti uchta: til hodisasi, unga oid tushuncha yoki sodda qoida va eng muhimi, chet tildagi diskurs mazmuni.

Chet til o‘qitish tarbiyaviy maqsadi o‘quvchilarga g‘oyaviy tarbiya berish, aqliy mehnat malakalarini singdirish, ularning bilish faolligini oshirish mazkur maqsadning mohiyatini tashkil etadi.

Tarbiyaviy maqsad asosan ikki yo‘l bilan ro‘yobga chiqariladi:

(1) bevosita chet tilda salomlashish, xayrlashish, predmet va hodisalarning nomlarini bilish, she’r va ashula aytish, o‘yinlar bajarish kabilar, ayniqsa, dastlabki darslarda o‘quvchilarga ancha qiziqarli yumush sanaladi;

(2) muloqot chog‘ida bir-birlariga odob doirasida munosabat bildirish, xatti-harakatlarini sharhlay olish, audiomatn va grafik matnlardan olinadigan axborotlar beqiyos tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Darsdan tashqari o‘quv tadbirlarining ham tarbiyaviy ahamiyati cheksiz.

Chet til o‘qitishning rivojlantiruvchi maqsadi didaktikadagi rivojlantiruvchi ta’lim ma’nosi bilan hamohang bo‘lib, o‘quvchi shaxsining aqliy, hissiy va motivastion jihatlarini rivojlantirishni ifodalaydi. O‘quvchi intellektual va ma’naviy ozuqa oladi, nutqiy muloqotda o‘z hissiyotini sinab ko‘radi, muloqotdosh (o‘quvchi, muallim, diktor va b.) lar fikrini bilish va o‘z fikrini bayon etish orqali uning shaxsi kamol topib boradi. Ta’lim jarayonida, jumladan, chet til o‘rganishda me’yordagi lisoniy va nutqiy qiyinchiliklarni yengib o‘tish o‘quvchi tafakkuri va his-tuyg‘ularining rivojlanishini ta’minlaydi.

Rivojlantiruvchi maqsadga nutqiy amallar tufayligina erishiladi. Uning umumta’limiy maqsaddan jiddiy farqi shundaki, o‘quv ma’lumotlari olish bilan ta’lim fikran bog‘lanadi, ma’lumotning mazmuni turli kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ta’lim, jumladan, chet til o‘rganish shaxs rivojlanishida alohida o‘rin egallaydi. Til psixologik, kommunikativ, funksional va madaniy hodisa bo‘lganligi sababli bilish jarayoni uchun o‘ta ahamiyatli, chunki u bilmaslikdan bilishga eltuvchi omildir.

Chet tilda o‘quvchi ikki turdagi bilim oladi, birinchisi va asosiysi, nutqiy jarayonda ishtirok etish uchun kerakli algoritmik qoidalar va ijtimoiy ahamiyat kasb etadigan o‘quvchi hayoti davomidagi foydali ma’lumotlar.

Madaniyatlararo muloqot o‘zga xalq mentalitetiga xos belgilar va odatlarni singdirishga xizmat qiladi. Bunda boshqalarning turmush tarzini reklama qilish emas, balki chet til sohibining nazari bilan dunyo manzarasiga yangicha qarash va oqibatda, o‘z madaniyatini chuqur his qilishga o‘rganadi. Umumbashariy va milliy qadriyatlar uyg‘unlashuvi sodir bo‘ladi.

Chet tilda muloqot qilish to‘rt asosiy nutq faoliyati turlari bo‘yicha malakalarni shakllantirish demakdir. Nutq faoliyatining to‘rt turi: tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozuv malakalari o‘zaro bog‘langan holda rivojlantirib boriladi. Bu o‘qish va yozish, o‘qish va tinglash, o‘qish va gapirish, tinglash va o‘qish, tinglash va yozish, tinglash va gapirish kabi mashqlar orqali amalga oshiriladi.

Tinglab tushunish. Nutqni tinglab tushunish deganda, so‘zlovchining nutqini bevosita yoki texnikaviy vositalar yordamida eshitib idrok etish va fahmlash nazarda tutiladi. Boshqacha qilib aytganda, tinglab tushunish o‘zgalar nutqini (jonli tarzda yoki mexanik yozuvdagisini) idrok etish hamda mazmunini fahmlab yetish ma’nosini ifodalaydi. Yangi til materiali o‘quvchilarga odatda o‘qish yoki tinglash orqali tanishtiriladi. Tinglab tushunish talaffuz va ohangni ham o‘zlashtirishga xizmat qiladi.

Tinglab tushunish uch bosqichli faoliyat bo‘lib, unda umumiy eshituv idroki (akustik appersepsiya), so‘zlarning tovush tomonini (fonematik) farqlash va mohiyatini anglash orqasida nutqdagi mazmun idrok etiladi, bilib olinadi va tushuniladi. Eshitish sezgisi va analizatori orqali axborot olishning asosiy manbalari sifatida o‘qituvchi nutqi, audio-video vositalardan magnitafon yozuvi, radio eshittirish, ovozli diafilm, kino (video) film (yoki undan parcha) va televizion ko‘rsatuvlar tavsiya etiladi.

Tinglab tushunishni amalga oshirish uchun quyidagi uch omil nazarda tutiladi. Tinglovchining o‘ziga bog‘liq omillari (eshitish ko‘nikmasining rivojlanganligi, uning xotirasi va matnni diqqat bilan tinglab, mazmunini tushunganligi), tinglash paytidagi shart-sharoit (nutq tezligi, til materiali hajmi va shakli hamda so‘zlanayotgan nutqning davom etishi) va nihoyat, qo‘llangan materialning lingvistik jihatlari (tinglovchining til tajribasiga mos kelish-kelmasligi) hisobga olinadi, ya’ni tinglab tushunishga beriladigan matn notanish bo‘lib, o‘quvchilar egallagan til materiallarini o‘z ichiga oladi.

Gapirish. Gapirish nutq faoliyati turlaridan biri bo‘lib, fikrni og‘zaki bayon etishdir. Gapirish – fikr va his-tuyg‘uni izhor etish maqsadida muayyan tildagi leksik, grammatik va fonetik hodisalarni qo‘llashdan iborat bo‘lib, u chet tilni o‘rganishning muhim amaliy maqsadidir.

Gapirish – o‘quvchilarga o‘zlarining fikr-tuyg‘ularini ifoda etishga, qiziqishlari va hayotiy faoliyatlari haqida suhbatlashishga hamda ularni boshqalar fikri bilan taqqoslashga imkoniyat yaratib beradi.

Fikrni og‘zaki ikki shaklda, ya’ni monolog (yakka nutq) va dialog (juft nutq) tarzida ifodalash mumkin.

Monolog bir kishining nutqi bo‘lib, unda ketma-ket keladigan jumlalar mantiqan bog‘lanadi. Nutqning ohangi va mazmuni qo‘yilgan maqsad sari yo‘naltiriladi. Monolog quyidagi belgilarga ega:

– mazmunan izchillik kuzatiladi, ifodalanadigan fikrlar tayanch jumlalar vositasida asta-sekin rivojlantirib boriladi;

– fikr-mulohazaning ma’lum darajada tugallanganligi nutq namunalarida ifodalanadi.

Dialogda ikki va undan ortiq kishi, tinglovchi hamda gapiruvchi sifatida navbatma-navbat axborot almashadilar.

Dialog quyidagi asosiy xususiyatlarga ega:

– ajralmas dialogik birlikning nutqiy vaziyatga mos kelishi;

– dialog faqat munosabatgina emas, balki gapirishga undovchi (stimul) va javob (reaksiya) jumlalari (replikalari)ni almashish natijasi hamdir;

– dialogik birlikdagi qisqartmalarning o‘z o‘rnida qo‘llanilishi;

– suhbatning mazmunan bog‘liq bo‘lishi.

O‘qish. O‘qish o‘quvchilarning ma’lumot olishlari uchun juda muhim nutq faoliyati turi bo‘lib, u yozma nutqni idrok etish va anglashdan tarkib topadigan resteptiv nutq faoliyati hisoblanadi. O‘qishda axborot ko‘rish sezgisi orqali olinadi. O‘qish yozma matndan axborot olishga qaratilgan nutq faoliyati turidir.

Matndagi axborotni o‘zlashtirish ovoz chiqarmay o‘qish orqali, axborotni o‘zgalarga yetkazish esa, ovoz chiqarib o‘qish yo‘li bilan amalga oshiriladi. Ovoz chiqarmay o‘qiganda ham ichda gapirish (ichki nutq) sodir bo‘ladi. Ovoz chiqarib o‘qish ovoz chiqarmasdan o‘qishga nisbatan to‘liq nutq hisoblanadi. Umumiy o‘rta ta’lim maktabini bitiruvchi o‘quvchilar murakkab bo‘lmagan ijtimoiy-siyosiy, ilmiy-ommabop mavzulardagi, shuningdek, badiiy adabiyotlardagi matnlarni o‘qiy olishlari kerak. O‘qish uchun beriladigan matnlar bir-biridan farq qilib, ularning tuzilishi va bayon etilishi asta-sekin murakkablashib boradi.

O‘qish malakalari shakllangan lisoniy ko‘nikmalar asosida rivojlantiriladi. O‘qish malakasi shunday faoliyatki, u nutq birligining ko‘ruv timsoli, uning nutq-harakat timsoli va mazmunidan tashkil topadi. Uchalasini egallab olish o‘qish malakasining hosil qilinganligidan dalolat beradi. O‘qish uchun berilayotgan matnlar ma’lumot olish, muloqot qilish hamda leksik-grammatik materiallarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Yozuv. Chet tilda o‘rganishda yozuv deganda, o‘rganilayotgan til vositalari (grafemalar va yozma shakldagi leksik va grammatik birliklarning qo‘llanishi, ya’ni yozish texnikasi) va yozma shaklda fikr bayon etish tushuniladi.

Yozuv grammatik va imlo qoidalariga rioya qilgan holda yozma fikrni bayon etishdir.

Axborotni yozma bayon etish, odatda, ikki yo‘l bilan amalga oshiriladi:

– o‘z fikrini yozish;

– aytib (o‘qib) turilgan o‘zga shaxs nutqini yozuvda ifodalash.

Har ikkala holatda ham yozma matn (diskurs) yaratiladi. Yozish texnikasi deganda, grafika (tovush-harf munosabati va harfning ma’no bildirish vazifasi), kalligrafiya (husnixat), orfografiya (imlo) nazarda tutiladi.

Grafika o‘qish va yozish texnikasi tushunchalari bilan chambarchas bog‘liq.

Imlo so‘z va gaplarni yozish va ularga doir qoidalar yig‘indisidir.

Husnixat tushunshasi tarkibiga tovush va tovush birikmalarini yozuvda tasvirlaydigan yozuv-chizuv vositalari majmuasi (harflar, harf birikmalari, harf usti va harf osti belgilari) kiradi.

Husnixat harf, harf birikmasi, so‘z asosida, imlo esa morfema, so‘z gap darajasida, yozma nutq esa gap, abzats (gap boshi) va o‘zaro bog‘langan matn (diskurs) materialida o‘rgatiladi. Yozuv malakasi husnixat, imlo, tuzish (fikrni yozma bayon etish maqsadida gaplarni biriktirish), yozuvning leksik va grammatik ko‘nikmalaridan tashkil topadi.

Ingliz tili darajalari bo‘yicha reja

Darajasi	Amaliy mashg‘ulotlar (soat)
A1.1	100
A1.2	100
A2.1	100
A2.2	100
B1.1	100
B1.2	100
Jami soat:	**600**

Fanning amaliy mashg‘ulotlari mazmuni

T/r	Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari	Dars soatlari
	A1. Part 1	
1.	Lesson 1. Greetings. My address. (Salomlashuv, Mening yashash manzilim) 1.About myself .My name is…..(o‘zimni tanishtirish, Mening ismim……) 2.Alphabit (Alifbo)	4
2.	Lesson 2. Professions and jobs. (Kasblar) 1.I am a teacher. (Men o‘qituvchiman) 2.Numbers. (from1u till 100)	12
3.	Lesson 3. Family. (Oila) 1.This is my family. I have got parents, brother and sister.(Bu mening oilam,akam va singlim)	4
4.	Lesson 4. Shopping. Furniture. (Xaridlar va mebellar) 1.This is a chair. (Bu stul) 2. Prices. (Narxlar)	10
5.	Lesson 5.Things. Products. (Buyumlar, mahsulotlar) 1.What is it? It is a book. (Bu nima?-Bu kitob) 2.Describing products. (Mahsulotlarni tasvirlash)	10
6.	Lesson 6. Office and technology. (Idora va texnika) 1.Where is the office? (Idora qaerda joylashgan?) 2. On the phone. (Telefonda)	8
7.	Lesson 7. Free time. My hobby. (Bo‘sh vaqt, mening qiziqishim) 1.In my free time.....(Men bo‘sh vaqtimda.....) 2. My hobby is swimming. (Mening qiziqishim suzish)	8
8.	Lesson 8. Leisure activity. Agreements. (Dam olish faoliyatim. Kelishuvlar) 1.My leisure activity is.....(Men dam olish faoliyatimda.....) 2. With pleasure. I have got a time. (Muammosiz. Mening vaqtim bor)	6
9.	Lesson 9.Eating food. Invitation to the house. (Ovqatlanish. Uyga taklif qilish) 1.Do you like Uzbek national food? (Sizga o‘zbek milliy taomlari yoqadimi?)	10

	2.I want to invite you home. (Men sizni uyga taklif qilmoqchiman)	
10.	Lesson 10. Travelling. Trasportation.(Sayohat qilish, transport vositalari) 1.Do you like travelling? (Sayohat qilishni yoqtirasizmi?) 2.At the railway station (Vokzalda)	8
11.	Lesson 11.My daily routine. Time.(Mening kun tartibim. Vaqt) 1.I usually get up in the morning. (Men odatda erta turaman) 2. I have my breakfast at 7 o‘clock. (Men soat 7 da nonushta qilaman)	8
12.	Lesson 12. Holidays.Seasons. (Bayramlar.Fasllar) 1.Navruz is a national holiday.(Navro‘z milliy bayram) 2. My favourite season is spring. (Mening sevimli faslim bahor)	8
13.	Exam preparation. (Imtihonga tayyorgarlik)	4
	Total:	**100**

T/r	Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari	Dars soatlari
	A 1. Part 2	
14.	Lesson 13. Jobs and family. (Kasblar va oila) 1.My father is a doctor. (Mening dadam shifokor) 2.My childhood. (Bolalik hotiralarim)	12
15.	Lesson 14. My room. (Mening honam) 1.This is my badroom. (Bu mening yotoqhonam) 2. The wall of my bedroom is white. (Yotoqhonamning devorlari oq rangda)	4
16.	Lesson 15. Tourizm. (Turizm) 1.Describing landscape. (Manzarani tasvirlash). 2. The development of inner tourism (Ichki turizmni rivojlantirsh)	10
17.	Lesson 16. Buying things. (Xarid qilish) 1.How much does it cost? (Buning narxi qancha?) 2. It is expensive. (Narxi qimmatku)	6
18.	Lesson 17. Sightseeing. (Shaharni diqqatga sazovor joylari) 1.There are many skyscraper buildings in the city. (Shaharda osmon o‘par binolar ko‘p) 2. This is one of the amazing place.(Bu ajouib joylardan biri)	6

19.	Lesson 18. Culture. (Madaniyat) 1.Every country has its culture (Har bir mamlakatning o‘zining madaniyati bor)	10
20.	Lesson 19. Sport. Fitness. (Sport. Fitnes) 1.What is your favourite sport? (Sizning sevimli sportiz nima ?) 2. Types of sport. (Sport turlari)	8
21.	Lesson 20. Health and illness. (Sog‘liq va kasallik) 1. I have got a temperature. (Mening isitmam bor) 2.Types of illness. (Kasallik turlari)	8
22.	Lesson 21. My workplace. (Mening ish joyim.) 1.My workplace is not far from my house. (Mening ish joyim uyimdan uncha uzoqda emas) 2. My collogues are friendly. (Mening hamkasblarim do‘stona)	10
23.	Lesson 22. At the restaurant (Restoranda) 1.Are you ready to order now, Sir? (Janob, nimadir buyurtirasizmi?) 2.Bring the bill. (Hisobni olib keling)	6
24.	Lesson 23. At the birthday party (Tug‘ilgan kunda) 1.What is your favourite present? (Yoqtirgan sovg‘angiz nima?) 2. Congrats. (Tabriklar)	8
25.	Lesson 24. Eating out. (Tashqarida ovqatlanish) 1.Organizing picnic (Piknikni tashkillashtirish) 2. The best place to eat. (Ovqatlanish uchun eng yahshi joy)	8
26.	Exam preparation. (Imtihonga tayyorgarlik)	4
	Total:	**100**

T/r	**Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari**	**Dars soatlari**
	A2. Part 1	
1.	Lesson 1.Language learning.(Til o‘rganish). 1.My English teacher. (Mening ingliz tili o‘qituvchim) 2.I can speak English....(Men inglizcha..... da gapira olaman)	8
2.	Lesson 2. Post office. Telecommunication. (Pochta. Telekomunikatsiya) 1.Where is the nearest post office? (Eng yaqin pochta qaerda joylashgan?) 2.What is the telecommunication?(Telekomunikatsiya nima?)	8

3.	Lesson 3. Mass media. (Ommaviy axborot vositalari) 1.Types of mass media (Ommaviy axborot vositalari turlari) 2.Newspaper, TV,Internet. (Gazeta, televizor va internet)	10
4.	Lesson 4.At the hotel. (Mehmonhonada) 1.Making reservation (Honani band qilish) 2. Room service (Hona hizmati)	8
5.	Lesson 5. City and country.(Shahar va qishloq) 1. Living in the city. (Shaharda yashash) 2.Country life. (Qishloq hayoti)	6
6.	Lesson 6. Weather and climate.(Ob havo, klimit) 1.The weather is cold. (Havo sovuq) 2. Climate change. (Klimitni o‘zgarishi)	8
7.	Lesson 7. Ceremony . (Tadbirlar) 1. Anniversary (Yubiley) 2. Celebration (Nishonlash)	8
8.	Lesson 8. Books. (Kitoblar) 1.My favorite book. (Mening sevimli kitobim) 2. Types of books. (Kitob turlari)	8
9.	Lesson 9. Personality (Shahsiyat) 1.Appearance. (Tashqi ko‘rinish) 2. Chahrcater. (Xarakter)	4
10.	Lesson 10. Education system (Ta’lim sistemasi) 1.Education in Uzbekistan. (O‘zbekistonda ta’lim) 2.Distance learning (Masofaviy ta’lim)	12
11.	Lesson 11. Healthy lifestyle. (Sog‘lom turmush tarzi) 1.Keeping on a diet. (Dieta qilmoq) 2.Eating healthy food. (Sog‘lom ovqatlanish)	8
12.	Lesson 12. Famous people. (Mashhur insonlar) 1.Uzbek famous people. (Mashhurlar)	6
13.	Exam preparation. (Imtihonga tayyorgarlik)	6
	Total:	**100**

T/r	Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari	Dars soatlari
	A 2. Part 2	
14.	Lesson 13. Friendship (Do‘stlik) 1.My close friend. (Mening yaqin do‘stim) 2.Keeping a secret. (Sir saqlash)	6
15.	Lesson 14.Profession and Work. (Kasb va ish). 1.Types of professions.(Kasb turlari) 2.Physical and mental ability. (Jismoniy va aqliy qobiliyat)	12
16.	Lesson 15. My lifestyle. (mening yashash tarzim) 1.Healthy lifestyle. (Sog‘lom hayot tarzi) 2.Go in for sport, drinking water.....(Sport bilan shug‘ullanish, suv ichish...)	6
17.	Lesson 16. Customer service.(Mijozlarga xizmat ko‘rsatish) 1. Good service. (Yahshi hizmat ko‘rsatish) 2. Complaining (Shikoyat qilish)	8
18.	Lesson 17. The future.(Kelajak) 1.My future imagination. (Mening kelajakdagi tasavvurlarim). 2.Artificial intelligence. (Sun’iy intellect)	8
19.	Lesson 18. Invitation cards (Taklifnomalar) 1. Wedding cards, Birthday cards. (To‘y taklifnomasi, tug‘ilgan kun taklifnomasi) 2. E mail (e mail)	6
20.	Lesson 19. Advice. (Maslahat) 1.How can I help you? (Sizga qanday yordam qila olaman) 2. Giving advice. (Maslahat berish)	6
21.	Lesson 20. Finding a job. (Ish topish) 1.Applying for a job. (Ishga joylashish) 2. Choosing a job. (Kasb tanlash)	12
22.	Lesson 21. Sport (Sport) 1.Indoor and outdoor games. (Ichkarida va tashqarida o‘ynaladigan o‘yinlar) 2. Football, basketball, hockey (Futbol, basketbol, hokey)	8
23.	Lesson 22. Wasting time. (Vaqtni zoya ketkazish) 1.Internet addicter. (internetda kun o‘tkazish) 2.Sleeping. (Uhlash)	8
24.	Lesson 23. Music (Musiqa) 1.My favourie music. (Mening sevimli musiqam)	8

	2.Classical, pop,traditional music. (Klassik,pop, ananaviy musiqalar)	
25.	Lesson 24. At the theatre (Teatrda) 1.Going to the theatre (teatrga boorish) 2. Buying tickets. (Bilet sotib olish)	4
26.	Exam preparation. (Imtihonga tayyorgarlik)	8
	Total:	**100**

T/r	Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari	Dars soatlari
	B1. Part 1	
1.	Language and speech. (Til va nutq) 1.Language learning (Til o‘rganish) 2.Learning strategy (Til strategiyalari)	10
2.	Endangered animals. (Yo‘qolib ketish xavfi ostidagi hayvonlar) 1.Wild animals (Yovvoyi hayvonlar) 2.Mammals, reptiles.....(Sut emizuvchilar, sudralib yuruvchilar....)	6
3.	Applications (Arizalar) 1.Writing application (Ariza yozish) 2. Types of application (Ariza turlari)	8
4.	Internet (Internet) 1.Internet language (internet tili) 2. Advantages and disadvantages of using internet.(Internetni foyda va zaralari)	10
5.	Biography (Avtobiografiya) 1. My biography (Mening tarjimai holim) 2. Writing biography (Tarjimai hol yozish usullari)	8
6.	Politics and Society(Siyosat va jamiyat) 1.Political Structure . (Siyosiy struktura) 2.Problems in society. (Jamiyatdagi muammolar)	8
7.	Nationality. (Millatlar) 1.Different nationality. (Turli xil millatlar) 2.Customs and traditions.(Urf odatlar)	8
8.	Cooking. (Taom tayyorlash) 1.Recipe (Retsept) 2. The process of cooking (Taom pishirish jarayoni)	8

9.	Cross cultural ways of communication(Madaniyarlararo muloqot usullari)	4
10.	Stress (Stres) 1.Ways of avoiding stress (Stressni bartaraf etish yo‘llari) 2. Under the pressure (Bosim ostida)	4
11.	Environment (Atrof muhit) 1. Environmental issues (Atrof muhit muammolari) 2. Air pollution, Aral Sea, climate change..... (havoni ifloslanishi, orol muammosi, iqlim o‘zgarishi)	10
12.	Imagination (Tasavvurlar) 1.Roborts (Robortlar)	8
13.	Exam preparation (Imtihonga tayyorgarlik)	8
	Total:	**100**

T/r	**Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari**	**Dars soatlari**
	B1. Part 2	
14.	Friends 1.Picture puzzle 2.Friends and acquaintances 3.Social networks 4.Interactive radio 5. Age, friendship, love 6.A presentation 7.Greeting cards	12
15.	In the company 1.Daily routines 2.Professional profiles	8
16.	1.Positions and activities in the office 2.Relaxation at work	6
17.	1.A question of conscience 2. Reasons for termination	4

18.	Media 1. Talk about media use 2.A birthday present	8
19.	1.Movies and film genres 2.Important calls 3.News sources	8
20.	After school 1. Career entry 2.Stays abroad	6
21.	1.At the career fair 2.Evaluation 3. Dual training	10
22.	Body awareness 1.A fashion magazine 2.Life on the catwalk	8
23.	1.Become more attractive 2.Idiom about the body 3.A sporting event	4
24.	Experience cities 1.Travel types 2.Great Britain cities	10
25.	1.Leisure activities in the city 2.Interesting facts about cities	8
26.	Exam preparation (Imtihonga tayyorgarlik)	8
	Total:	**100**

O‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini baholash

O‘quv dasturi davomida o‘quvchilar tomonidan o‘zlashtirilgan bilim va ko‘nikmalar ichki nazorat bo‘yicha amaldagi tartib asosida baholanadi. Baholash usullari yozma, og‘zaki, savol-javob, test, amaliy topshiriqlardan iborat bo‘lib, ular o‘quv elementini o‘zlashtirish natijalarini aniqlashga imkon beradi. Nazorat savollari va topshiriqlar qo‘yilgan maqsadga hamohang bo‘lishi lozim.

VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:

- interfaol case-study;
- mantiqiy va kreativ fikrlash;
- tezkor savol-javoblar;
- guruh, mikroguruh bo‘lib ishlash;
- taqdimotlar qilish;
- individual loyihalar;
- rezyume;

Asosiy adabiyotlar:

1. Shris Sowton., Peter Lucantoni, Jessica Williams. (2019). Unlock. Cambridge University Press. (2nd edition) UK.

2. BeckyTarver Chase, Christien Lee (2018) Pathways . a Cengage Learning Company.(2nd edition). USA.

3.McCarthy,M.and O‘Dell,F.,Redman,S. (2012) English Vocabulary in Use(intermediateandupper)Cambridge: CUP(3rdedition) UK.

4. Malcolm Mann, Steve Taylore-Knowles Destination (book1&2) Macmillan Education UK,2013

5. Guisi Cavellaro (2002) Exploring Grammarin Context, Cambridge, CUP

6. Daise, D & Norloff, Ch. Q: Skills for Success. Reading and writing. Oxford. Second Edition. 2015.

7. Louis Rogersand Jennifer Wilkin, Dorothy E.Zemach (2012) Skillful 3 and 4. Reading andwriting.Macmillan.

8. Scarry,S., & Scarry,J. TheWriter’s Workplace with Readings: Building College Writing Skills. Thomson Learning. Sixth Edition. 2010.

9. Mike Boyle, Ellen Kisslinger (2013) Skillful. Listening & Speaking (fullset) Macmillan Education UK

10. Emmaand Garry Pathare (2015) Headway Academic Skills 2 and 3. (Listening, Speaking and StudySkills).Oxford.

11. Mickey Rogers, Joanne Taylore-Knowles, Steve Taylore-Knowles. Open Mind.Upperintermediate

12. Robert, Freire, (2015) Skills for Success. Listening and speaking, 4-part OxfordUniversityPress

13. Susan Earle-Carlin, (2015) Skills for Success. Listening and speaking, 5-part OxfordUniversityPress

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Elaine Walker, Steve Elsworth (2000) Grammar Practicefor Upper Intermediate Students, Edinburg, Longman;

2. Carthy, M.and O‘Dell, F(2004). English Phrasal Verbsin Use. Cambridge: CUP

3. Driscol, L.(2004), Reading Extra Are source bookofmulti-levelskills activities. CUP.

4. Fry, E. B. (2000), Skimming and scanning Pre-intermediate. Jamestown Publishers

5. Greenall, S. & D. Pye (2007), Reading 1, Cambridge Skills for Fluency. Cambridge:CUP.

6. Platform (online&outline) Macmillan English Campus Platform (online &outline) Macmillan Education UK, 2015

7. Oxeden C., Latham. (2008) NewEnglishFiles. Oxford University Press. Upperintermediate

Axborot manbalari :

1. www.teachingenglish.org.uk
2. www.onestopenglish.com
3. www.businessenglishonline.net
4. www.elgazette.com
5. www.tesol.org
6. www.tefl.com
7. www.teachertrainingvideos.com
8. www.learnenglish.org.uk
9. www.educationuk.org
10. www.bbc.co.uk\worldservice\learningenglish
11. www.developreading.com
12. www.online-literature.com